

PISANII SÂNGEORZENE

ANUL XIII, NR. 9(145), SEPTEMBRIE 2024

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XIII, NR. 9(145), SEPTEMBRIE 2024

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com

Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<http://pisaniiangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Profesorul Aurel Șorobetea

COPERTA 2: Soție cu soț militar de pe front (colecția Maxim Dumitraș)

COPERTA 3: Militar din Sângeorz (colecția Maxim Dumitraș)

COPERTA 4: Stațiunea Sângeorzului și alte atracții turistice din zonă
(colecția Maxim Dumitraș)

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

ANA-MARIA DEAK <i>Dinamica populației în cercul Sângeorz în perioada Districtului Năsăud (1861-1876)</i>	6
ALEXANDRU DĂRĂBAN <i>Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909</i>	9
CLEMENTE PLĂIANU <i>Aurel Șorobetea (1889-1947)</i>	34
DORIN DOLOGA <i>Localitatea Sângeorz-Băi la începutul celui de-al Doilea Război Mondial</i>	37

DIN GRANIȚĂ

CRIȘAN MIRCIOIU, TEODOR GHIȚAN <i>Doctorul Simion Stoica (1844-1912)</i>	40
IOAN TUNS <i>Tabel nominal despre locuitorii români din Nușfalău (Mărișelu) care au luat parte la războiul din anii 1914-1918</i>	53

COMUNISM

ALEXANDRU DĂRĂBAN <i>Ascensiunea lui Justinian Marina și îndepărtarea lui Irineu Mihălcescu prezentate în memoriile lui Dudu Velicu și în ziarul Tribuna Românească</i>	58
--	----

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

Dinamica populației în cercul Sângeorz în perioada Districtului Năsăud (1861-1876)

ANA-MARIA DEAK

Pe durata funcționării Districtului Năsăud a fost efectuat un singur recensământ oficial inițiat de autoritățile maghiare, în baza Legii III din anul 1869, organizarea acestuia începând cu data de 1 ianuarie 1870; un recensământ al populației și animalelor, fără a preciza concret o perioadă - limită de colectare a datelor, fapt ce a dus la tergiversarea lucrărilor, strecurându-se și unele erori¹.

Statutul elaborat în baza Legii XLII/1870 prezenta o radiografie la nivelul administrativ a situației Districtului. Acesta era împărțit în 6 cercuri, incluzând următoarele comune, în cadrul cercurilor. Monor cu localitățile: Monor, Gledin, Budacu Sus, Morăreni, Șieț, Sântioana, Mărișelu, Ragla, Rușii-Munți, Bârgău cu localitățile: Prundu Bârgăului, Josenii Bârgăului, Susenii Bârgăului, Tiha Bârgăului, Rusu Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Bistrița Bârgăului, Rodna cu localitățile: Rodna, șanț, Ilva Mare, Maieru, Măgura Ilvei, Coșna, Cârlibaba, Sângeorz cu localitățile: Sângeorz, Poiana, Leșu Ilvei, Ilva Mică, Feldru, Nepos, Năsăud cu localitățile: Năsăud, Salva, Coșbuc Bichigiu, Telciu, Romuli, Rebrîșoara, Rebra, Parva, Zagra cu localitățile: Mocod, Mititei, Zagra, Runcu Salvei, Găureni, Suplai, Poienile Zagrei. În continuare vom prezenta câteva date privind numărul și structura populației cercului Sângeorz cu ocazia recensământului din anul 1870.

În anul 1870 cercul Sângeorz avea o populație de 8.695 persoane, din care 8.440 erau prezenți și un număr de 255 persoane erau plecați în afara patriei, aceștia aveau o avere cumulată de 92.201 jug.², 1.500 stj.³.

În continuare vom reda câteva date privind numărul și structura populației cercului Sângeorz întocmite cu ocazia recensământului din 1870, așa cum reies din datele statistice generale ale recensământului din 1870.

¹ Ioan Bolovan, *Realități demografice în regimentul II românesc de graniță (sec. al XIX-lea)*, în coord. Nicolae Bocșan, Nicolae Edroiu, Liviu Maior, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor, centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 1995, p.10.

² Jugăr.

³ Stânen.

Ana-Maria DEAK

Tabelul nr. 1

Nr. crt.	Primul cronolog		Comuna	Populația			Extensia		
	Lipsă	Cerc		Prezentă	Absentă în afara patriei	Laolaltă	Jug.	Stj. P.	
	După populația prezentă								
31	13	1	Monor	1.336	26	18	1.380	11.515	39
32	20	3	Gledin	1.037	40	3	1.080	8.049	897
33	42	9	Morăreni	422	5	7	434	1.534	235
34	17	2	Ruși-Munți	1.124	4	3	1.131	8.125	710
35	28	4	Șieuț	895	18	8	921	4.474	1.122
36	38	7	Sântioana	546	16	8	570	6.271	263
37	29	5	Mărișelu	881	22	6	909	4.701	780
38	48	1	Ragla	426	6	10	442	3.248	1.193
39	30	6	Budac	854	2	14	870	8.441	1.256

Din punct de vedere al repartiției pe sexe, se constată o redimensionare a raportului dintre bărbați și femei, respectiv se revine la preponderența numerică a persoanelor de sex masculin 50,2% , față de doar 49,8% de sex feminin. Ca urmare a extinderii investițiilor forestiere în zonă în deceniile care au urmat Revoluției de la 1848-1849, au avut loc importante deplasări ale populației de la câmpie spre zonele de deal și munte, multe persoane au imigrat din zona deal spre zona Năsăudului pentru a-și găsi un loc de muncă în exploatarea forestiere sau miniere, majoritatea fiind bărbați¹.

Imigrația a fost încurajată și de creșterea suprafeței terenurilor arabile, cea mai semnificativă creștere din Transilvania înregistrându-se între 1867-1875, în Districtul Năsăud, cu 25,7%².

În ceea ce privește structura confesională, nu s-au observat schimbări majore, greco-catolicii rămânând confesiunea predominantă, urmați de ortodocși aflați în ușor declin, doar 38, romano-catolici 23, reformați 8, mozaicii în creștere numerică fiind un număr de 98 de persoane. Imigrația masivă a evreilor din Galiția și imperiul țarist în Transilvania, a contribuit la avansul numeric al mozaicilor în localitățile năsăudene, inclusiv în cercul Sângeorz³.

Anul 1876 a însemnat sfârșitul administrativ al Districtului Năsăud. Autoritățile din Transilvania au întocmit o situație statistică a fondului funciar, numărului caselor și populației pe religii, în localitățile fostului district Năsăud, în anul 1877 din care am extras realitățile cercului Sângeorz pe care le redăm mai jos.

¹ Pompei Boca, „Aspecte privind demografia istorică din județul Bistrița Năsăud între anii 1720-1977”, în *Populație și societate*, vol. IV, sub Ștefan Pașcu, Cluj-Napoca, 1980, p. 114, Ioan Bolovan, *op. cit.*, p. 148.

² Iosif Marin Balog, *Dilemele modernizării. Economie și societate în Transilvania 1850-1875*, Cluj-Napoca, 2007, p. 162.

³ Adrian Onofreiu, *Districtul Năsăud (1861-1876)*, Cluj-Napoca, 2010, p. 146.

**Dinamica populației în cercul Sângeorz în perioada Districtului Năsăud
(1861-1876)**

Tabelul nr. 2

Nr. crt.	Localitatea	Supr. jug. cadastru	Case	Numărul de locuitori								
				Total	Gr.-Cat.	Ort.	Ref.	Rom. Cat.	Unit.	Ev. Lut.	Izr.	Alții
1	Sângeorz	28.416	791	2.631	2.529	13	2	12	-	2	50	-
2	Ilva Mică	12.522	316	1.097	1.071	6	5	-	-	1	14	-
3	Poiana	6.526	158	690	678	7	-	-	-	-	5	-
4	Leșu	20.168	247	1.105	1.083	7	1	3	-	1	10	-
5	Feldru	15.240	453	1.763	1.742	1	-	5	-	1	14	-
6	Nepos	9.327	216	1.047	1.037	1	-	3	-	1	5	-

Remarcăm faptul că în raport cu anul 1870, când populația cercului Sângeorz, recențată de autorități, număra 8.440 locuitori, în momentul desființării autonomiei Districtului Năsăud populația cercului Sângeorz număra 8313 persoane, scăzând puțin față de începutul deceniului respectiv. Această scădere a populației are legătură directă și cu epidemiile de holeră din 1872-1873 și a problemelor economice generale din imperiu. Din punct de vedere al confesiunilor, populația aparținând confesiunii greco-catolice a fost și a rămas cea mai numeroasă, observându-se chiar o mică creștere. În privința populației mozaice, creșterea nu s-a datorat unei natalități sporite, ci mai degrabă au fost efectele imigrației evreiești în special din nord-estul monarhiei și Imperiului Țarist.

Din colecția Maxim Dumitraș

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

ALEXANDRU DĂRĂBAN

1908

I

1. **Alexandru Sfrenguș și Maria Budușan născ. Oanea.**
2. 23 ianuarie.
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică, văduvi.
5. mirele – 42 ani, mireasa – 38 ani
6. George și Irina.
Tata: Costan.
7. a) Ioan Ogâgău și Alexandru Oanea.
b) Anchidim Cârțu și Nastasia, soția sa
8. Aurel Chinteuan
9. Vestit de 3 ori, dispensă de la gr. VI consângenitate¹.

II

1. **Grigore Gagea și Ioana Ruști născ. Oanea.**
2. 15 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani celib, mireasa – 32 ani văduvă.
6. Mama: Ioana
Tata: Costan
7. a) Toma Puițeu și Ilie Măriuş
b) Ion F. Pop și Saveta, soția sa
8. Aurel Chinteuan
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

III

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANB-N), fond Registrele parohiale de stare civile, Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz-Băi, Matricula cununaților nr. 612, anii 1884-1911, p. 79 v.-80, poz. 1.

² *Ibidem*, poz. 2.

Alexandru DĂRĂBAN

1. Ioan Tahăș și Cătălina Buia

2. 17 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 29 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Manoilă și Nastasia
Tata: Maxim
7. a) Manoilă Tahăș și Maxim Buia
b) Alexandru Georgeș și Raveca, soția lui
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

IV

1. Alexandru Andronesi și Saveta Șpaimoc

2. 17 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 23 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Grigore și Maria
Leon și Floarea
7. a) Grigore Andronesi și Leon Șpaimoc
b) Maxim N. Larionesi și Dochia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

V

1. Gherasim Cucu și Maria Mutu

2. 20 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mihăilă și Ana
Mama: Palagia
7. a) Iacob Lușor și Maței Buia
b) Leon Algeorge și Măriuca, femeia sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

VI

1. Dumitru Iugan și Todora Jarda

2. 22 februarie

¹ *Ibidem*, poz. 3.

² *Ibidem*, poz. 4.

³ *Ibidem*, poz. 5.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

3. mirele născut în Rodna Veche, mireasa în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mama: Tecla
Toader și Maria
7. a) Iacob Sfrengeu și Slăvoacă Dumitru din Rodna Veche
b) Augustin Ianoș și Arsinica, soția sa, din Rodna Veche
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

VII

- 1. Ilie Pop și Ana Mărcuș**
2. 22 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mama: Mărina
Alexandru și Tecla
7. a) Toma Puițeu și Nicolae Georgeș
b) Alexandru Buia și Cătălina, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

VIII

- 1. Ioan Budușan și Raveca Ionel**
2. 22 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Mama: Mărina
Dănilă și Palagia
7. a) Ioan Ogâgău și George Gagea
b) Macedon Hâruița și Ioana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

IX

- 1. Maxim Timoce și Maria Varvari născ. Puiu**
2. 24 februarie
3. mirele născut în Sângeorgiu, mireasa în Maieru.
4. ambii de confesiune greco-catolică.

¹ *Ibidem*, poz. 6.

² *Ibidem*, poz. 7.

³ *Ibidem*, poz. 8.

Alexandru DĂRĂBAN

5. mirele – 25 ani - celib, mireasa – 35 ani, văduvă
6. Nu este specificat numele părinților
Mama: Palagia
7. a) Iovu Cârțu și Simion Șirlincan
b) Alexandru Timoțe și Maria, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

X

1. **Grigore Ogâgău și Saveta Pop**
2. 24 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 26 ani, celibi
6. Nechita și Todora
Mama: Floarea
7. a) Toma Puițeu și Maței Buia
b) Leon Algeorge și Măriuca, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XI

1. **Solomon Miron și Ana Pop**
2. 24 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Ioan și Todora
Ilisie și Ioana
7. a) Toader N. Pop și Ștefan Marica
b) Alexandru Cucu și Dochia, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XII

1. **Alexandru Andresi și Floarea Șorobetea**
2. 27 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 27 ani, mireasa – 23 ani, celibi
6. Donisă și Maria

¹ *Ibidem*, p. 79 v. și 81, poz. 9.

² *Ibidem*, poz. 10.

³ *Ibidem*, poz.11.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

- Simion și Ileana
7. a) Maței Buia și Costan Popicică
b) Vlăsa Andreși și Ana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIII

- 1. Vasile Sfrengu și Lucreția Neamț**
2. 27 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Ioan și Maria
Mama: Maria
7. a) Ștefan D. Marica și Iacob Sfrengu
b) Toma Sfrengu și Cătălina, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XIV

- 1. Ioan Tahăș și Cătălina Oanea**
2. 27 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 25 ani, celibi
6. Samson și Saveta Popicica
Mama: Ana Oanea
7. a) Toma Puițeu și Vasile Lupșor
b) Iulian Bulța și Eugenia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XV

- 1. Macavei Petringel și Cătălina Nițiu**
2. 29 februarie
3. mirele născut în Rodna Nouă (Șanț), mireasa în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 30 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. Mama: Dochia
Ioan și Maria
7. a) Toma Puițeu și Ioan Grapini din Rodna Nouă (Șanț)

¹ *Ibidem*, poz. 12.

² *Ibidem*, poz. 13.

³ *Ibidem*, poz. 14.

Alexandru DĂRĂBAN

- b) Zaharia Sas și Maria, soția sa
- 8. Aurel Chintean
- 9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XVI

- 1. Iovu Flore și Saveta Gabor**
- 2. 29 februarie
- 3. ambii născuți în Sângeorgiu.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele – 48 ani, mireasa – 28 ani, văduvi
- 6. Nu este trecut numele părinților la ambii
- 7. a) Artene Alexi și Cosma Marica
b) Ioan Alexi și Ioana, soția sa
- 8. Aurel Chintean
- 9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XVII

- 1. Macedon Petroie și Maria Petrașc**
- 2. 29 februarie
- 3. ambii născuți în Sângeorgiu.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele – 26 ani, mireasa – 20 ani, celibi
- 6. Procopie și Eugenia
Iacob și Ileana
- 7. a) George Gagea și Ștefan Marica
b) Ioan Dumitrașc și Ioana, soția sa
- 8. Aurel Chintean
- 9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XVIII

- 1. Macedon Petri și Paraschiva Buia**
- 2. 29 februarie
- 3. ambii născuți în Sângeorgiu.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele – 24 ani, mireasa – 24 ani, celibi
- 6. Mama: Ileana
Precup și Firoana
- 7. a) Maței Buia și Nechita Siminic
b) Ioan Sfrenguș și Cătălina
- 8. Aurel Chintean
- 9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

¹ *Ibidem*, poz. 15.

² *Ibidem*, poz. 16.

³ *Ibidem*, poz. 17.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

XIX

1. **Petre Jarda și Maria Sohorca**
2. 29 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 30 ani, văduv, mireasa – 28 ani, celibă
6. Mama: Paraschiva
Simion și Ioana
7. a) Iacob Lupșor și Ioana Sohorca
b) Anton Buga și Ioana, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XX

1. **George Rus și Floarea Lica**
2. 29 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. Ioan și Maria
Maxim și Raveca
7. a) George Cicedea și Ioan Șpaimoc
b) Alexa Ordace și Saveta, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXI

1. **Anton Pop și Elisaveta Râmbulea**
2. 2 martie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Tata: Ioan
Mama: Ioana
7. a) Toader N. Pop și Toma Puițeu
b) Gavrilă Șt. N. Pop și Maria, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente⁴.

XXII

¹ *Ibidem*, poz. 18.

² *Ibidem*, p. 80 v. și 82, poz. 19.

³ *Ibidem*, poz. 20.

⁴ *Ibidem*, poz. 21.

Alexandru DĂRĂBAN

1. **Grigore Niculai și Lucreția Gabor**
2. 5 martie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 40 ani, văduv, mireasa – 30 ani, celibă
6. Tata: Alexa
Tata: George
7. a) Maței Buia și Sever Gabor
b) Larion Șot și Paraschiva, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXIII

1. **Eugen Reichert – inginer cadastral și Claudia Ilieș – învățătoare**
2. 28 aprilie
3. Mirele născut în Heviz, mireasa născută în Năsăud
4. mirele romano-catolic, mireasa greco-catolică
5. mirele – 25 ani, mireasa – 26 ani, celibi
6. Nu este specificat numele părinților
Mama: Maria
7. a) Niculae Anton – supralocotenent c. r. în Budapesta și Teodor Marțian – notar comunal în Sângeorz
b) Ludovic Anton – farmacist în Turnu Severin, România și Angela Pletosu din Năsăud; Petru Ștefan și Ana, soția sa, din Pécs.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, cu dispensare de la timpul oprit².

XXIV

1. **Alexandru Cristurean și Ana Siminic**
2. 8 iunie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Tata: Donisă
Ioan și Gacea
7. a) Ioan Siminic și Donisă Cristurean
b) Vasile Cristurean și Maria, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXV

¹ *Ibidem*, poz. 22.

² *Ibidem*, poz. 23.

³ *Ibidem*, poz. 24.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

1. Ioan Mihăilă și Ioana Buia

2. 13 iunie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 32 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mama: Ileana
Simion și Ana
7. a) Toma Puițeu și Maței Buia
b) Alexa Bulța și Ioana, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXVI

1. Maxim Dumitraș și Elisaveta Hâruga

2. 15 iunie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 18 ani, celibi
6. Ioan și Ioana
Ioan și Ioana
7. a) Ioan Dumitraș și Ioan Hâruga
b) Simion Șirlincan și Saveta, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXVII

1. Ioan Mărcuș și Maria Tahâș

2. 15 iunie.
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Iacob și Nastasia
Tata: Toader
7. a) Iacob Mărcuș și Toader Tahâș
b) Solomon Ciocan și Ioana, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXVIII

1. Alexandru Tahâș și Firoana Tahâș

2. 13 iulie

¹ *Ibidem*, poz. 25.

² *Ibidem*, p. 81 v. și 83, poz. 26.

³ *Ibidem*, poz. 27.

Alexandru DĂRĂBAN

3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Luca și Ana
Manoilă și Nastasia
7. a) Manoilă Tahăș și Luca Tahăș
b) Ioan Sătărița și Todora, soția sa din Măgura
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIX

1. **Alexandru Mutu și Maria Șorecău**
2. 13 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 21 ani, mireasa – 19 ani, celibi
6. Tata: Login
Alexandru și Ioana
7. a) Alexandru Șorecău și Login Mutu
b) Alexandru Anton și Saveta
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXX

1. **Ioan Mălai și Maria Răzvanță**
2. 18 iulie
3. mirele născut în Leșu, mireasa în Sângeorz
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 18 ani, celibi
6. Petrea și Aristina
Toma și Todosia
7. a) Petre Mălai din Leșu și Toma Răzvanță
b) Mihăilă Băju și Maria, soția.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXXI

1. **Ioan Mărginean – contabil Năsăud și Maria Ilieș**
2. 19 iulie
3. Mirele născut în Ragla, mireasa în Năsăud
4. ambii de confesiune greco-catolică.

¹ *Ibidem*, poz. 28.

² *Ibidem*, poz. 29.

³ *Ibidem*, poz. 30.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

5. mirele – 28 ani, mireasa – 27 ani, celibi
6. Vasile (decedat) și Raveca
Mama: Maria
7. a) Grigore Pletosu de religie greco-orientală și Alexandru Haliță – greco-catolic, profesori
b) Teodor Șimon – profesor și Maria, născută Ripean, soția sa, din Năsăud
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXXII

- 1. Alexandru Flore și Sănea Ogâgău**
2. 1 august
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Ioan și Ioana
Nechita și Todora
7. a) Ștefan D. Marica și Toma Puițeu
b) Anton Flore și Dochia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXXIII

- 1. Auxențiu Berciu și Paraschiva Andresi**
2. 8 august
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Nu este trecut numele părinților
Ioan și Ioana
7. a) Donisă Andresi și Ioan Scr. Andresi
b) Iosif Ionel și Eugenia, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXXIV

- 1. Varnava Jarda și Ioana Marica**
2. 15 august
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 24 ani, celibi

¹ *Ibidem*, poz. 31.

² *Ibidem*, poz. 32.

³ *Ibidem*, p. 82 v. și 84, poz. 33.

Alexandru DĂRĂBAN

6. Ioan și Ioana
Iosif și Maria
7. a) Ștefan D. Marica și Iacob Lupșor
b) Alexandru Sângeorzan și Ileana, soția sa, din Ilva Mică
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXXV

1. **Anton Lazar și Maria Petroae**
2. 22 octombrie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 19 ani, celibi
6. Nu este trecut numele părinților
Ștefan și Iftinia
7. a) Ștefan Petroae și Ioan Petre Jarda
b) Varnava Pop și Maria, soția sa, din St. Iosif
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXXVI

1. **Indrei Anisia și Ioana Luciu**
2. 21 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Nu este trecut numele părinților
Mama: Ana
7. a) George Gagea și Timoftei Luciu
b) Vasile Măriuș și Saveta, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXXVII

1. **Donisă Gabor și Maria Strugar**
2. 21 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Iacob și Raveca
Nu este trecut numele părinților

¹ *Ibidem*, poz. 34.

² *Ibidem*, poz. 35.

³ *Ibidem*, poz. 36.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

7. a) Petrea Strugar și Lupu Prănicuț
b) Solomon Mărcuș și Ioana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXXVIII

- 1. Mihăilă Miron și Maria Partene**
2. 23 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 40 ani, văduv și mireasa – 26 ani, celibă
6. Nu este trecut numele părinților la ambii
7. a) Manoilă Miron și Filip Miron
b) Filip Miron și Firoana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXXIX

- 1. Alexandru Larionesi și Saveta Algeorge**
2. 26 martie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 40 ani, văduv și mireasa – 24 ani, celibă
6. Tata: Grigore
Tata: Ioan
7. a) Maftai Buia și Nechita Ogâgău
b) Tănase Larionesi (Cârcu) și Nastasia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XL

- 1. Alexandru Neamț și Ioana Partene**
2. 26 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 36 ani, văduv și mireasa – 22 ani, celibă
6. Nu este trecut numele părinților la ambii
7. a) Ștefan D. Marica și Ilie Neamț
b) Ilie Neamț și Matroana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

¹ *Ibidem*, poz. 37.

² *Ibidem*, poz. 38.

³ *Ibidem*, poz. 39.

Alexandru DĂRĂBAN

*

Căsătorii = 40 toate fiind între persoane de confesiune greco-catolică, 31 perechi fiind celibi, celibi + văduvi au fost 7, iar văduvi 12.

Cununiile = toate săvârșite de preotul Aurel Chintean.

Născuți în alte localități = 5 miri (1 Rodna Nouă - Șanț, 1 Rodna Veche, 1 Heviz, 1 Leșu, 1 Ragla) și 3 mirese (2 în Năsăud, 1 Maieru).

Părinții mirilor:

- nu este menționat numele ambilor părinți sau a unuia dintre părinți în 9 cazuri

- 17 cazuri cu mame văduve sau numai cu menționarea mamei.

- 12 cazuri cu tată văduv sau numai cu menționarea tatălui.

Impediment canonic: 1 dispensă gr. VI consângenitate și 1 dispensă la timpul oprit.

Nu se mai menționează numele martorilor în 13 cazuri, iar la restul se revine asupra prezentării numelui martorilor. Într-un caz nu este specificat numele nașilor.

În privința nașilor: o pereche a fost din Rodna Nouă (Șanț), 1 din Turnu Severin și Năsăud, 1 Pécs, 1 Măgura, 1 Năsăud și 1 St. Iosif.

Au fost martori 1 din Budapesta, 2 Năsăud, 1 Ilva Mică.

Un mire a fost romano-catolic.

1909

I

1. Alexandru Rus și Maria Larionesi

2. 21 ianuarie

3. ambii născuți în Sângeorgiu.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele – 21 ani, mireasa – 20 ani, celibi

6. Nechita și Palagia

Nu este trecut numele părinților

7. a) Vasile Măriuș și Nechita Rus

b) Vasile Măriuș și Saveta, soția sa.

8. Aurel Chintean

9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

II

1. Alexandru Niculai și Saveta Anisia

2. 30 ianuarie

3. ambii născuți în Sângeorgiu.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele – 24 ani, mireasa – 20 ani, celibi

6. Nu este trecut numele părinților

Mama: Ana

7. a) Dănilă Tahâș și Dănilă Joja

b) Dănilă Joja și Ana, soția sa

¹ *Ibidem*, p. 83 v. și 85, poz. 40.

² *Ibidem*, poz. 1.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

III

1. **Ioan Petri și Ioana Tahăș**
2. 1 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 30 ani, mireasa – 28 ani, celibi
6. Mama: Iftinia
Dănilă și Sănea
7. a) Dănilă Joja și Dănilă Tahăș
b) Ioan Miciu Siminic și Saveta, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

IV

1. **Emil Alexi și Ioana Șirlincan**
2. 4 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 18 ani, celibi
6. Silivan și Maria
Tata: Vasile
7. a) Silivan Alexi și Vasile Șirlincan
b) Ioan Ogâgău și Ioana, soția lui
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

V

1. **Ioan Alexi și Viorica Gagea**
2. 4 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Mama: Maria Alexi
Mama: Todora
7. a) Grigore Lupoae și Nechita Ogâgău
b) Sebastian Olar și Ioana, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente⁴.

¹ *Ibidem*, poz. 2.

² *Ibidem*, poz. 3.

³ *Ibidem*, poz. 4.

⁴ *Ibidem*, poz. 5.

Alexandru DĂRĂBAN

VI

1. **Petre Andresi și Maria Râmbulea**
2. 4 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 25 ani, celibi
6. Mama: Saveta
Tata: Ioan
7. a) Maței Pinteș și Leonte Andresi
b) Leonte Andresi și Angelina, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

VII

1. **Ioan Mihăilă și Cătălina Ianăș**
2. 4 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Mama: Ioana
Ioan și Ileana
7. a) Alexandru Alexi și Ioan Șpaimoc
b) Ioan Sfrengeu și Cătălina, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

VIII

1. **Alexandru Partene și Paraschiva Cristurean**
2. 6 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Mama: Sofronia
Tata: Donisă
7. a) Donisă Cristurean și Alexandru Rebreaș
b) Alexandru Sidor Rebreaș și Mădălina, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

IX

¹ *Ibidem*, poz. 6.

² *Ibidem*, p. 84 v. și 86, poz. 7.

³ *Ibidem*, poz. 8.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

1. **Alexandru Hâruța și Nastasia Șot**
2. 8 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Sidor și Ana
Larion și Paraschiva
7. a) Larion Șot și Sidor Hâruța
b) Procope Buia și Ioana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

X

1. **Maxim Costan și Cătălina Alexi**
2. 11 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. Donisă și Maria
Silivan și Maria
7. a) Silivan Alexi și Dănilă Costan
b) Filip L. Costan și Nastasia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XI

1. **Grigore Șorecău și Mărina Utalea**
2. 11 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 27 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mama: Ioana
Tata: Vasile
7. a) Login Lazar Șorecău și Simion Alexi
b) Login Lazar Șorecău și Mărina, soția sa.
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XII

1. **Filimon Bontaș și Cătălina Varvari**
2. 13 februarie

¹ *Ibidem*, poz. 9.

² *Ibidem*, poz. 10.

³ *Ibidem*, poz. 11.

Alexandru DĂRĂBAN

3. Mirele născut în Maieru, mireasa în Sângeorz
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 27 ani, mireasa – 22 ani, celibi
6. Manoilă și Trefelia
Tata: Alexandru
7. a) Manoilă Bontaș din Maieru și Alexandru Varvari
b) Domițian Hodoroga și Ana, soția sa, din Maieru
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIII

1. **Vasile Rus și Lucreția Mogin**
2. 15 februarie
3. Mirele născut în Maieru, mireasa în Ilva Mică
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 22 ani, mireasa – 18 ani, celibi
6. Simion și Todosia
Trifon și Saveta
7. a) Donisă Budușan și Simion Rus din Maieru
b) Anton Rus și Aristina, soția sa, din Maieru
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XIV

1. **Alexandru Pop și Saveta Buga**
2. 15 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Ilisie și Raveca
George și Sănea
7. a) Ilisie Nistor Pop și George Buga
b) Solomon Miron și Ana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XV

1. **Toader Șorecău – ziler și Raveca Bulbuc – zileriță**
2. 18 februarie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.

¹ *Ibidem*, poz. 12.

² *Ibidem*, p. 85 v. și 87, poz. 13.

³ *Ibidem*, poz. 14.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

5. mirele – 31 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Mama: Ioana
Tata: Arsinte
7. a) Arsinte Bulbuc și Ioan Șorecău
b) Ioan Șorecău și Floarea, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XVI

- 1. Ioan Georgeș și Cătălina Leuca**
2. 29 mai
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. Mama: Dochia
Costan și Ioana
7. a) Costan Leuca și Dochia Georgeș
b) Anton Alexi și Maria, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XVII

- 1. Ioan Larionesi și Lucreția Anton**
2. 31 mai
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Niculae și Dochia
Ioan și Ana
7. a) Maxim Larionesi și Ioan Anton
b) Maxim Larionesi și Dochia, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XVIII

- 1. Maxim Buga și Ioana Timoce**
2. 31 mai
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 25 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. George și Sănea

¹ *Ibidem*, poz. 15.

² *Ibidem*, poz. 16.

³ *Ibidem*, poz. 17.

Alexandru DĂRĂBAN

- Alexandru și Maria
7. a) George Buga și Alexandru Timocea
b) Leon Buga și Victoria, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XIX

- 1. Donisă Costan și Saveta Neamț născ. Mutu**
2. 3 iunie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 56 ani, mireasa – 50 ani, văduvi
6. Nu sunt trecuți numele părinților la ambii
7. a) Gavrilă L. Costan și Grigore Gagea
b) Alexandru Gagea și Maria Ion Cl. Buia, văduvă
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XX

- 1. Niculae Flore și Elisaveta Lica**
2. 10 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 23 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Alexandru Flore și Sofia
Maxim Lica și Raveca
7. a) Alexandru Flore și Maxim Lica
b) Alexandru Ruști și Mărina, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXI

- 1. Alexandru Șot și Nastasia Haliță**
2. 10 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Ilie Șot și Nastasia
Gavrilă Haliță și Maria
7. a) Ilie Șot și Gavrilă Haliță
b) Iacob Ciocan și Paraschiva, soția sa

¹ *Ibidem*, poz. 18.

² *Ibidem*, poz. 19.

³ *Ibidem*, p. 86 v. și 88, poz. 20.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXII

1. **Alexandru Hâruța și Saveta Șorecău**
2. 12 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Ioan Hâruța și Ana
Alexandru Șorecău și Ioana
7. a) Ștefan D. Marica și Alexandru Șorecău
b) Vasile Oanea și Ana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXIII

1. **Ioan Andronesi și Maria Cordoș**
2. 17 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Donisă Andronesi și Ana
Iacob Cordoș și Ifinia
7. a) Ioan Gagea și Laurențiu Oanea, student în drept
b) Ilie Măriuş și Ana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXIV

1. **Alexandru Gagea și Saveta Oanea**
2. 23 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Ioan Gagea și Melania
Pantelimon Oanea, decedat și Palagia
7. a) Laurențiu Oanea, student în drept și Ioan Gagea
b) Alexandru Pop – procuror regesc în Bistrița și Berta, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

¹ *Ibidem*, poz. 21.

² *Ibidem*, poz. 22.

³ *Ibidem*, poz. 23.

Alexandru DĂRĂBAN

XXV

1. **Emil Sohorca și Elisabeta Șot**
2. 31 iulie
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 24 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Ioan Sohorca și Maria
Larion Șot și Paraschiva
7. a) Ioan Sohorca și Larion Șot
b) Solomon Haliță – inspector școlar în București și Elisaveta Chibulcutean din Nepos (Vărarea)
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXVI

1. **Simion Berci și Maria Jarda**
2. 7 august
3. ambii născuți în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 27 ani, celibi
6. Nu este trecut numele părinților
Mama: Catrina Jarda
7. a) Roman Lupoae și Donisă Borgovan
b) Grigore Berci și Luciana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXVII

1. **Emil Cordoș și Floarea Răzvanță**
2. 28 august
3. ambii născuți în Sângeorz
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 26 ani, celibi
6. Iacob Cordoș și Iftinia
Larion Răzvanță și Maria
7. a) Larion Răzvanță și George Gagea
b) Domide Cordoș și Ioana
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente⁴.

¹ *Ibidem*, poz. 24.

² *Ibidem*, poz. 25.

³ *Ibidem*, poz. 26.

⁴ *Ibidem*, poz. 27.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

XXVIII

1. **Simion Balajan și Saveta Gagea**
2. 18 septembrie
3. Mirele născut în Leșu, mireasa în Sângeorz
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 26 ani, celibi
6. Pavel Balajan și Maria din Leșu
George Gagea și Palagia
7. a) George Gagea și Pavel Balajan din Leșu
b) Ioan Perseca și Maria, soția lui, din Leșu
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXIX

1. **Maxim Niculai și Agapia (Gacea) Niculai**
2. 9 octombrie
3. ambii născuți în Sângeorz.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 50 ani, mireasa – 56 ani, văduvi
6. Nu este specificat numele părinților la ambii
7. a) Nu este specificat numele martorilor la ambii
b) Nu este specificat numele nașilor
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXX

1. **Ioan Capra și Lucreția Clipotă**
2. 6 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorz.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 21 ani, celibi
6. Damian Capra – faur și Iftinia
Nu este specificat numele părinților
7. a) Toma Puițeu și Grigore Varvari
b) Pantilimon Capra și Ioana, soția sa, zileri din Ilva Mare
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXXI

1. **Ștefan Costan și Maria Algeorge**

¹ *Ibidem*, p. 87 v. și 89, poz. 28.

² *Ibidem*, poz. 29.

³ *Ibidem*, poz. 30.

Alexandru DĂRĂBAN

2. 6 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorz.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 28 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Costan S. Costan și Anisia, fosta sa soție
Ioan Iacob Algeorge și Saveta
7. a) Simion Mare din Ilva Mică și Costan S. Costan
b) Tănasă F. Costan și Măriuca, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

XXXII

1. Niculae Sohorca și Cătălina Gabor

2. 20 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorz.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 22 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Simion Sohorca și Ioana
Simion Gabor și soția sa
7. a) Petre Jarda și Ioana Sohorca
b) Petre Jarda și Maria, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente².

XXXIII

1. Alexandru Algeorge și Maria Șpaimoc

2. 20 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorz.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 23 ani, mireasa – 24 ani, celibi
6. Tata: Ioan Algeorge
Orfană
7. a) Alexandru Pop și Ioan Precop Algeorge
b) Alexandru Cârțu și Saveta, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente³.

XXXIV

1. Vasile Râmbulea și Ioana Strugar

2. 25 noiembrie
3. ambii născuți în Sângeorz.

¹ *Ibidem*, poz. 31.

² *Ibidem*, poz. 32.

³ *Ibidem*, poz. 33.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1908-1909

4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele – 26 ani, mireasa – 20 ani, celibi
6. Grigore Râmbulea și Ioana
Ilisie cândva Strugar și Palagia
7. a) Leon Algeorge și Condrate Strugar
b) Samson Ruști și Titiana, soția sa
8. Aurel Chintean
9. Vestit de 3 ori, fără impedimente¹.

*

Căsătorii = 34 toate fiind între persoane de confesiune greco-catolică, 32 perechi fiind celibi, iar văduvi 2.

Cununiile = toate săvârșite de preotul Aurel Chintean.

Născuți în alte localități = 3 miri (2 Maieru, 1 Leșu) și o mireasă (Ilva Mică).

Părinții mirilor:

- nu este menționat numele ambilor părinți sau a unuia dintre părinți în 8 cazuri
- 11 cazuri cu mame văduve sau numai cu menționarea mamei.
- 7 cazuri cu tată văduv sau numai cu menționarea tatălui.
- o orfană

Impediment canonic: nu au fost.

În privința nașilor: 2 perechi au fost din Maieru, 1 Bistrița, 1 Leșu, 1 Ilva Mare, iar la una n-au fost trecute numele nașilor.

Au fost martori: 2 Maieru, 1 Ilva Mică, 1 Leșu, iar una n-a avut trecut numele martorilor Laurențiu Oanea, pe când era student în drept, a fost martor de două ori.

Solomon Haliță – inspector școlar în București împreună cu sora lui Elisaveta Chibulcutean din Nepos au fost nași la o căsătorie.

Colecția Maxim Dumitraș

¹ *Ibidem*, poz. 34.

Aurel Șorobetea (1889-1947)

CLEMENTE PLĂIANU

L-am avut profesor în ultima clasă de liceu, dar mai târziu a funcționat ca director între anii 1938 – 1941 și întrerupt de ocupația hortistă, în 1944 își reia funcția și mai conduce liceul până la 13 ianuarie 1947 când a încetat din viață.

Aurel Șorobetea s-a născut la 19 aprilie 1889 din părinții Vartolomei Șorobetea, învățător confesional în Sângeorz, județul Bistrița-Năsăud și Nastasia, născută Moraru. Atât tatăl cât și mama au fost originari din Sângeorz, fii de țărani grăniceri din localitate.

Studiile elementare le urmează la Școala primară confesională din Sângeorz, iar pe cele secundare la Gimnaziul superior fundațional din Năsăud între anii 1900-1908, unde s-a bucurat de o garnitură deosebită de profesori, printre care: dr. Paul Tanco (între 1900-1903), Gavrilă Scridon, Emil Domide, Ioan Păcurariu, Virgil Șotropa, Teodor Șimon, Ștefan Scridon, Vasile Bichigean, Emil Mărcușiu, dr. Nicolae Drăganu, etc. în iunie 1908 a promovat examenul de maturitate.

Fiind încă elev în clasa a VI-a gimnazială pierde pe tatăl său și astfel orfan, deși a fost un element bun la învățătură, a trebuit să îmbrățișeze și el ca toți tinerii acelor vremuri, lipsiți de mijloace, cariera preotească și astfel în toamna anului 1908 se înscrie la Academia Teologică Greco-Catolică din Gherla pe care o absolvă în anul 1912.

După căsătoria cu Susana Moldovan, fiica preotului din Căian, este hirotonit și numit preot de parohie în localitatea natală Sângeorz. În anul 1920 își pierde soția și rămâne văduv, cu un copil de abia 6 ani. Sub forța acestor împrejurări, în anul 1923 se recăsătorește cu Ana Buia din Sângeorz.

Datorită legiurilor bisericești, nemaivând după recăsătorie dreptul de a preoți în continuare, a demisionat din cler hotărât să se reprofileze și s-a înscris la facultatea de Litere și Filosofie din Cluj pe care, absolvind-o în 1927 devine profesor pentru specialitatea română-istorie-drept. În același an este numit profesor suplinitor la o catedră de limba română la Liceul „Mihai Eminescu” din Satu Mare, unde lucrează până în anul 1930, an în care promovează examenul de capacitate pentru profesorii secundari, ținut în centrul Iași și este numit pe data de 1 septembrie 1930 profesor titular provizoriu la catedra de Română-Filosofie de la Liceul Grăniceresc „George Coșbuc” din Năsăud, devenită vacantă prin încetarea din viață a profesorului Ioan Păcurariu¹. De la 1 aprilie 1936 a devenit titular definitiv, conform ordinului ministerial nr. 81.277/1936².

Aurel Șorobetea

¹ Anuarul Liceului „George Coșbuc” pe anul școlar 1930/1931, p. 4 și pe anul școlar 1932/1933, p. 57.

² Idem, op. cit., anul școlar 1935/1936, p. 7.

Clemente PLĂIANU

Pe timpul concediului directorului Vasile Bichigean ca parlamentar – senator sub guvernarea coaliției Iorga – Argentoianu (1931-1932) – profesorul Aurel Șorobetea l-a supliniit la direcțiunea liceului între 14 martie – 1 august 1932¹, iar la 1 septembrie 1938, odată cu pensionarea lui Vasile Bichigeanu, a fost ales și numit director titular definitiv al liceului și confirmat de Inspectoratul Școlar Regional Cluj. a funcționat în această calitate până la data de 30 august 1940, data Dictatului de la Viena și a înstrăinării Ardealului de nord.

La începutul ocupației horthyste, în toamna anului 1940, Aurel Șorobetea a fost menținut la conducerea liceului până spre sfârșitul anului școlar 1940/1941 când autoritățile școlare ale ocupantului hortist l-au înlocuit la direcțiune cu profesorul maghiar Pálffy Endre și concomitent l-au înlăturat de la catedră.

Cât timp a fost Aurel Șorobetea în fruntea liceului nu și-au putut face de cap huliganii hortisti pătrunși în corpul profesoral al școlii. Imediat după înlăturarea lui a fost devastată și distrusă biblioteca profesorală, o adevărată comoară de cărți și reviste literare, filosofice, științifice, etc., românești și străine, de valoare inestimabilă și de neînlocuit, adunate de aproape un secol, începând cu primul director al vechiului gimnaziu, Grigore Moisil, prin cumpărări sau prin donații, făcute de unii oameni de bine, de unele instituții și edituri sau personal de autori.

Poetul George Coșbuc a fost doborât de pe soclul din fața liceului, iar placa comemorativă fixată pe peretele vechii săli profesorală în amintirea profesorului Ioan Păcurariu de către promoția de absolvenți ai liceului din anul școlar 1910/1911 a fost acoperită cu tencuială.

După ce l-au înlăturat de la catedră și de la conducerea școlii, pentru a-și încorona opera cu toată diadema de samavolnicii, autoritățile de ocupație hortiste, pretextând că Aurel Șorobetea a fost scutit, în tinerețe, de serviciul militar în calitate de membru al clerului, calitate pe care a pierdut-o prin reprofilare ca profesor, l-au recrutat, deși avea vârsta de 52 de ani și l-au încorporat trimițându-l la o unitate militară din Odorheiul Secuiesc, de unde a fost eliberat și a revenit abia după mai bine de cinci luni. Acolo a fost supus cu brutalitate unui șir neîntrerupt de corvezi umilitoare pentru a-i provoca dureri și suferințe cât mai multe.

Revenit la Năsăud nu a mai fost reintegrat la catedră. Datorită însă faptului că internatul liceului era susținut de Fondurile grănicerești și fiind, deci, tutelat de acestea, Comisia administratoare l-a numit administrator al internatului, funcție ce i-a putut asigura o brumă de existență până la alungarea invadatorilor.

După eliberarea Transilvaniei de nord, în toamna anului 1944 Aurel Șorobetea și-a reocupat catedra de la care a fost alungat și concomitent și-a reluat și funcția de director.

Repus în drepturi, a mai servit până când urmările nenumăratelor umiliri și suferințe, care la timpul lor și-au pus pecetea cu atâta pregnanță asupra vieții lui, și-au spus cuvântul fără milă și atât de devreme că, abia la 58 de ani neîmpliniți, acest bărbat falnic ca un brad s-a stins din viață la 13 ianuarie 1947. A fost așezat spre odihnă veșnică de „Comoară”, în nemijlocita vecinătate ai altor truidori ai școlilor năsăudene, Sandu Manoliu, Ștefan Scridon și Ioan Tomuța, stinși și ei din viață atât de timpuriu, colegii de generație cărora Aurel Șorobetea le-a supraviețuit atât de puțin.

„Lui Aurel Șorobetea – spune scriitorul Teodor Tanco – i-a fost dat să preia conducerea liceului în două etape extrem de grele pentru destinul școlii românești în general. Într-o vreme atât de tulbure ca cea premergătoare războiului, în 1938-1941. A ținut cumpăna drept și în folosul generațiilor de elevi și în sprijinul părinților, în majoritate țărani din ținutul Năsăudului, descendenți ai vechilor grăniceri. Și când n-a mai putut-o armoniza cu cerințele o-

¹ Idem, anul școlar 1931/1932, p. 12.

Aurel Șorobetea (1889-1947)

ficialității a fost în chipul cel mai brutal schimbat. Și a urmat cea mai tristă pagină a istoriei liceului grăniceresc, pierzându-se o parte din comoara documentară și din bibliotecă, încetând definitiv (1944) publicarea anuarului (s. n.). Tot lui i-a revenit sarcina de a prelua și sălta instituția spre noi orizonturi, între 1944-1947 până în ultima zi de viață. A avut cel puțin bucuria de a fi lucrat la renașterea școlii căreia îi dăruise anii maturi ai profesiei”¹.

În anul preluării direcțiunii de la Vasile Bichigean, în 1938, tocmai se împlineau trei sferturi de veac de la înființarea liceului și deschiderii de la 4 octombrie 1863. Noul director a luat toate măsurile de cuviință pentru sărbătorirea cu mare fast a acestui jubileu, purtând corespondență cu o serie de foști elevi ai școlii ajunși personalități marcante ale vieții publice românești, printre care și cu scriitorul Liviu Rebreanu care, și el, și-a început studiile secundare pe băncile liceului năsăudean, dar evenimentele internaționale începând să se dezlănțuie și premergând izbucnirea celui de-al doilea război mondial, nu au mai îngăduit prăznuirea pe măsura vrerilor și ostenețelor inimosului director care voia să organizeze jubileul cel puțin la nivelul celui din 1913 când, la aniversarea de 50 de ani, între cei prezenți a fost o altă glorie a Țării Năsăudului, poetul George Coșbuc, al cărui nume, începând cu anul 1921, este înscris pe frontispiciul liceului, devenit Liceul „George Coșbuc”.

Ca pedagog, pe Aurel Șorobetea l-a caracterizat o deosebită bunătate. El trata pe elevi ca pe niște prieteni apropiați acordându-le toată încrederea, fapt pentru care, drept reciprocitate, aveau și elevii încredere în el. Întotdeauna calm și cu blândețe făcea ca elevii să regrete sfârșitul orelor lui de curs, iar la acordarea notelor, atât la răspunsuri cât și la lucrările scrise, a depășit zgârcenia tradițională în virtutea căreia elevii nu erau răsplătiți decât cu note până la 6, cel mult 7, însă el pentru răspunsuri și lucrări scrise bune și foarte bune acorda notele pe măsură, bune și foarte bune.

Predând Limba română la cursul superior al liceului, încă din primul an al funcționării sale la Năsăud, Aurel Șorobetea a fost conducătorul societății de lectură a elevilor „Virtus Romana Rediviva”. În această calitate a îndrumat activitatea de creație a elevilor membri ai societății și i-a ajutat cu competență să se familiarizeze cu discuțiile ce trebuiesc purtate *sine ira et studio*², domolind de atâtea ori cu blândețea-i caracteristică pornirile tinerești inerente vârstei, de multe ori prea îndrăznețe sau chiar pătimașe.

Clasa noastră l-a avut în anul școlar 1930/1931, în ultima clasă, profesor de Limba română întreg anul, iar spre sfârșitul trimetrului III și la Istorie, suplinind pe regretatul Ștefan Scridon plecat prefect de județ la Bistrița, sub guvernarea coaliției Iorga-Argentoianu.

Imaginea profesorului Aurel Șorobetea, – pe care nu l-am mai revăzut de la absolvire – rămasă în sufletul meu, am fixat-o în două strofe din cronica rimată „Liceist la Năsăud”, care sunt mărturia afecțiunii mele și, cred, a întregii promoții:

O romanică figură
frunte lată de-nțelept
La română, Șorobetea
Cum ne mai dădea respect

C-o privire zâmbitoare
tuturor ne spunea „frate”
Cum puteam răspunde, oare
la atâta bunătate³.

¹ Teodor Tanco, „Aurel Șorobetea, director la cumpăna vremii”, în *Virtus Romana Rediviva, Însemnări și portrete*, Bistrița, 1973, p. 246.

² Fără mânie și părtinire.

³ Cercul „Plaiuri Năsăudene și Bistrițene” – Oameni, fapte locuri, *Buletin Intern* 8/1985, p. 109-114.

LOCALITATEA SÂNGEORZ-BĂI LA ÎNCEPUTUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

DORIN DOLOGA

La 1 septembrie 1939, când Germania a atacat Polonia a izbucnit cel de-Al Doilea Război Mondial. Consiliul de Coroană care decidea orientarea României a declarat de 6 septembrie 1939 neutralitatea acesteia. România nu avea cum să-și păstreze neutralitatea în acest război, în condițiile interesului manifestat de Germania pentru petrolul și grânele românești și a U.R.S.S. pentru Dobrogea ca și cale de expansiune spre Balcani. Această situație este valabilă și astăzi. România nu a avut în anul 1939 oameni politici cu viziune, care să înțeleagă perspectivele strategice și politice din Europa și să se adapteze. Marile puteri fac întotdeauna jocurile, iar statele mici trebuie să se acomodeze. I.I.C Brătianu îl pregătise ca viitor prim ministru pe I.G. Duca. Pentru aceasta Duca a fost numit la diferite ministere, instituții centrale de stat, pentru a se familiariza cu problemele importante ale țării. După ce în anul 1902 și-a luat la Sorbona doctoratul în drept și științe politice, I.G. Duca a fost ministru al Instrucțiunii Publice și a Cultelor (1914-1918), al Agriculturii (1918-1919), la Externe (1922-1926) și la Interne (1927-1928). Din păcate, în anul 1933 a fost asasinat de legionari¹. Dacă și astăzi s-ar aplica acest sistem, alta ar fi situația României. Franța și Marea Britanie aveau așteptări foarte mari față de România. În relațiile internaționale, în poziția geostrategică în care se află România, trebuie să ai o poziție clară. Acest lucru este valabil și astăzi.

Este adevărat însă că statutul internațional și militar al Poloniei era incomparabil mai bun decât al României. Polonia reprezentase ceva în istoria Europei, fusese întemeiată ca regat în anul 960. Polonia obținuse la 13 aprilie 1939 garanții politice și teritoriale din partea Angliei și Franței. În plus, Polonia semnase un tratat politic și militar cu Franța, prin care aceasta din urmă se obliga să intervină politic și militar dinspre est sau vest, iar la 25 august 1939 un tratat de asistență mutuală cu Polonia. Anglia și Franța au avertizat de trei ori Germania că dacă va declara război Poloniei vor intra în război împotriva ei.

În ceea ce privește România, ea primise la 13 aprilie 1939 doar garanții în ceea ce privește independența, nu și frontierele și avea un tratat politic cu Franța, care nu era însă dublat de unul militar. Franța refuzase să încheie un tratat militar cu România deoarece știa că nu poate să-l onoreze. În perioada respectivă Franța nu avea forța politică și militară care să conteze cu adevărat. România încheiase cu Polonia un tratat, dar acesta era unilateral, fiind îndreptat doar împotriva unui atac venit din partea U.R.S.S.

În ceea ce privește armata, situația Poloniei era net superioară celei a României. La 1 septembrie 1939 Polonia avea 126 tancuri de origine poloneză, 50 tancuri franceze și 38 englezești, 574 tanchete de recunoaștere construite majoritatea în Polonia între 1931-1936, 1.200 tunuri antitanc de origine poloneză, 306 tunuri antiaeriene, 900 obuziere de 100 mm construite în Polonia și 340 obuziere franceze de 155 mm².

¹ Eliza Campus, „I.G. Duca. 1879-1933”, în *Diplomați iluștri*, vol. V, București, Editura Politică, 1986, p. 368.

² Yves Bufetaut, *Militaria magazine*, hors série, nr. 37, Historire & Collections, Paris, 2000, p. 37, 38, 40, 41, 42.

Dorin DOLOGA

Prin comparație, în anul 1939 armata română dispunea de 126 tancuri cehoslovace și 41 tancuri franceze, 35 tanchete cehoslovace, 24 tunuri antitanc franceze, 54 tunuri antiaeriene englezești, 248 obuziere calibrul 100 mm, 180 obuziere cehoslovace de 155 mm¹.

România nu a fost capabilă să asigure dotarea armatei, astfel încât să poată purta un război modern. Pentru înzestrarea armatei este nevoie de bani, de industrie și de ofițeri de Stat Major competenți. În perioada interbelică România nu a avut bani. După 1918 România trebuise să asigure unificarea monetară, a căilor de comunicații și să achite datoriile făcute în Primul Război Mondial pentru înzestrarea armatei. România a produs câte ceva material militar în câteva fabrici împrăștiate, dar târziu și nu într-o producție de masă, care să asigure dotarea unităților și completarea pierderilor.

Anglia și Franța cunoșteau foarte bine situația României, iar oamenii politici români erau conștienți de limitările politice și militare ale țării lor. Cu toate acestea Anglia și Franța așteptau mult mai mult din partea României, deși erau pe deplin conștienți că România nu poate rezista unui atac din partea Germaniei. În istorie însă cei puternici au întotdeauna dreptate. Adoptând o atitudine ambiguă, așa cum a făcut România la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial, nu poți aștepta să aibă cineva încredere în tine ca țară. În cele din urmă, schimbarea politică a orientării României spre Germania a salvat țara de la un dezastru și mai mare. O orientare mai devreme spre Germania ar fi limitat mult pierderile teritoriale din vara anului 1940 ale României. Astăzi România ține prea mult cont de părerile tuturor statelor din Uniunea Europeană. Ar trebui să-și ajusteze poziția în funcție de Germania, Anglia și Franța și să nu mai țină seama atât de mult de celelalte state.

În ceea ce privește contribuția localității Sângeorz-Băi, ceea ce conta au fost rechizițiile de animale de tracțiune, boi și cai, căruțe și într-o măsură mai mică a mașinilor. În lipsa datelor despre rechiziții nu putem face decât evaluări generice. În anul 1934 la Sângeorz-Băi existau 127 cai, 267 iepe, 370 boi și două vehicule cu tracțiune mecanică². Numărul redus de mașini aflate la Sângeorz-Băi nu conta prea mult pentru dotarea armatei. Și armata germană a recurs la rechiziții de cai, dar aceasta era motorizată în proporție de 50 %, în timp ce armata română era motorizată doar în proporție de 10 %. Singurele elemente motorizate erau Brigada motorizată, detașamentele de cercetare din cadrul regimentelor de cavalerie și regimentele de artilerie grea de corp de armată.

În septembrie-octombrie 1939 România a rechiziționat pentru dotarea unităților 280.000 de cai, 45.300 de căruțe și 3.300 de automobile și autocamioane³. Între acestea se găseau probabil și cai și căruțe din Sângeorz-Băi. Mai contau la Sângeorz-Băi joagărele care produceau scânduri, precum și piatra de carieră, necesare pentru construirea lucrărilor de fortificații și a sistemelor de comunicație. La 5 martie 1937 Consiliul Superior de Apărare a Țării a decis deschiderea lucrărilor pentru construirea grupului de fortificații Țibleș-Rodna⁴. De asemenea, militarii au contribuit la construirea sau la lucrări de întreținere a drumurilor la Năsăud⁵. Pro-

¹ Ion Drăgan, *Istoria armeei tancuri din armata României*, București, Editura Militară, 2001, p. 73; Ioan I. Scafeș, „România se reînarma din 1935”, în *Historia*, București, an XI, nr. 114, iunie 2011, p. 71, Alexandru V. Ștefănescu, *În umbra marelui Reich. Tehnica de luptă a armatei române pe Frontul de Est (1941-1944)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2020, p. 78, 79, 87, 92.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud, fond *Consilieratul Agricol al Județului Năsăud*, dosar 661, f. 213 v.

³ Ion Drăgan (coordonator), *Istoria armeei tancuri din armata României*, București, Editura Militară, 2001, p. 95.

⁴ Ilie Ceaușescu (coordonator), *Istoria militară a poporului român*, vol. VI, București, Editura Militară, 1989, p. 245, 246.

⁵ *Ibidem*, p. 247.

Localitatea Sângeorz-Băi la începutul celui de-al Doilea Război Mondial

abil la acestea au fost folosite și materiale obținute din localitatea Sângeorz-Băi.

Astăzi România se află într-o situație asemănătoare cu cea de dinainte de cel de-Al Doilea Război Mondial. Sferele de influență se vor împărți, iar cum acest lucru nu se poate face la masa tratativelor, este evident că se va face printr-un război. România nu are industrie de apărare, nu fabrică arme și muniții, astfel că eventuala implicare a noastră într-un război este dificilă. O armată nu se poate pregăti în câțiva ani, este nevoie ca aceasta să fie tot timpul pregătită. Se vor lua, probabil, așa cum s-a făcut la începutul celui de-Al Doilea Război mondial, decizii politice disperate. Oamenii de stat români trebuie să ia decizii astfel încât să nu ajungem în această situație, pentru binele țării și al nostru tuturor.

Monumentul Eroilor din Sângeorz-Băi

DIN GRANIȚĂ

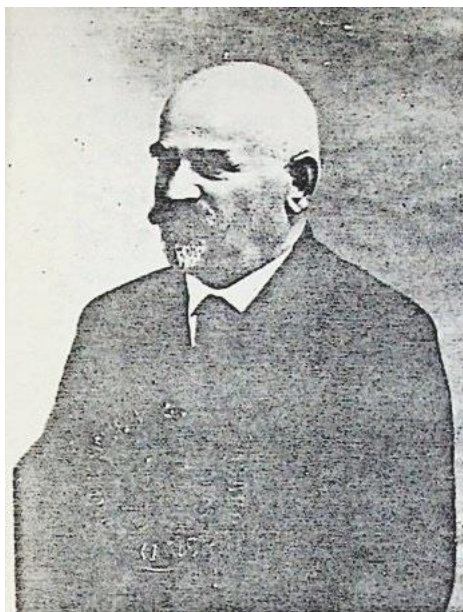
Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

CRIȘAN MIRCIOIU
TEODOR GHIȚAN

Am socotit să reluăm împreună cu prietenul Teodor Ghițan la Cercul nostru (cultural- literar) „Plaiuri năsăudene și bistrițene” biografia doctorului Simion Stoica (1844-1912), care face parte din acea mulțime de cărturari ai românilor din Ardeal, luptători pentru popor, „fie-mi permis a observa că prin această mică lucrare am îndeplinit o nobilă faptă în folosul poporului român de care aparțin și eu” – spunea el în prefața unei lucrări – care nu s-a mulțumit numai cu îngusta practică profesională, eficientă fără îndoială și ea, dar a desfășurat și o bogată activitate științifică și culturală, răspândind în masele poporului asupra cunoștințele ei folositoare și concepțiile înaintate pentru vremurile de atunci.

Dar cu toată bogata sa activitate, Simion Stoica, care ar fi avut și are dreptul să se bucure de recunoștința noastră, și în orice caz în planul mai apropiat al Recunoștinței – pentru a fi cunoscut de generațiile mai tinere care au datoriat să-și cunoască și cinstească înaintașii – al aceluia care a avut curajul opiniilor, susținând într-o conferință concepția darwinistă asupra originii omului pe pământ, pentru care a avut cel puțin neplăceri.

În sfârșit, mi s-a părut potrivit să-l prezentăm pe doctorul Simion Stoica aici la „Plaiuri năsăudene” și pentru faptul că, deși născut pe Valea Arieșului, era deci moț, și în cele din urmă s-a retras la Abrud, pentru a fi îngropat în regiunea moțească, natală, el și-a început activitatea în 1872 în districtul Năsăud, unde a rămas până în 1894, 22 de ani, adică cea mai bună și frumoasă parte din activitatea sa profesională și culturală, unde acționând cu interes și dăruire, a contribuit la menținerea sănătății năsăudenilor și a combătut câteva epidemii memorabile, - având dreptul la recunoștința poporului din acele părți; și cu atât mai mult are dreptul de a fi rememorat printre năsăudenii de seamă, astăzi când românii uniți în statul nostru unitar, se simt cu toții frați întru origine și națiune.

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHIȚAN

Tot la început, mai trebuie spus că reconsiderarea medicului Simion Stoica a fost începută încă din perioada dintre cele două războaie mondiale când, în 1927, profesorul dr. Valeriu Bologa în lucrarea „Contribuțiuni la istoria medicinei din Ardeal”, îi semnalizează activitatea de popularizator al culturii medicale; și tot sub conducerea profesorului Valeriu Bologa se elaborează de către doctorița Tisu Rodica, în anul 1967, lucrarea de diplomă cu titlul „Simion Stoica, popularizator al medicinei în Ardeal”. Ulterior, tot în cadrul Catedrei de Istoria Medicinei, profesorul G. Simionescu de la Facultatea de Medicină Veterinară din București, în colaborare cu Teodor Ghițan și A. Culcer (care deținea unele documente biografice – chiar autobiografia „Câteva date pozitive asupra biografiei mele”, de câteva pagini, a lui Simion Stoica (1844-1912), pe care o susține prof. G. Simionescu la simpozionul de istoria medicinei, de la Brașov, din 5-6 iulie 1963. Rezultatele cercetărilor asupra vieții și activității lui Simion Stoica s-au sintetizat prin publicarea a două articole apărute în anul 1964 privind „Un popularizator al medicinei, veterinăriei și darwinismului în Transilvania – Simion Stoica” (*Clujul Medical*, XXXVI, 1964, nr. 1, p. 129-131), iar al doilea „Chirurgul și veterinarul Simion Stoica, popularizator al cunoștințelor medico-biologice” (Chipuri și momente din Istoria educației sanitare, București, Editura Medicală, 1964, p. 181-185).

În anul 1974, Teodor Ghițan comunică la Societatea de Științe Istorice și Filologice, filiala Alba Iulia, subfiliala Abrud-Câmpeni, lucrarea „Medicul Simion Stoica din Abrud” (p. 152-158), publicată în volumul „Țara Moșilor” – studii, articole și comunicări.

În sfârșit, ulterior, în anul 1978, subsemnatul în colaborare cu Teodor Ghițan am prezentat la Societatea de Boli Infecțioase lucrarea „Simion Stoica – specialist în boli infecțioase” și în anul 1981 lucrarea „Lucrarea lui Simion Stoica (1844-1912) – Tratatul bolilor acute infecțioase”, Sibiu, 1891 la împlinirea a 90 de ani de la apariție.

Am ținut să facem această enumerare ca să subliniem convingerea noastră că, încet, încet, cunoașterea activității doctorului Simion Stoica că, încet, încet, cunoașterea activității doctorului Simion Stoica își va face loc în conștiința publică, numele său fiind acceptat printre oamenii de mândrie ai neamului nostru, binemeritând de la națiune.

*

* *

Doctorul Simion Stoica s-a născut în anul 1844 (sau 1846?) în comuna Vajdaszeg (azi Gura Arieșului), dar el spune: „data asupra anului meu de naștere îmi lipsesc, fiindcă matricula adevărată a ars în anul de rășmeriță 1848/1849. După datele câștigate din bătrâni, m-aș fi născut în 1846 în comuna Vaida Sig, comitatul Turda-Arieș, din părinți economi, foști iobagi”. Dar undeva există o însemnare a soției sale Letiția Stoica, născută Șuluțiu, care spune la moartea lui Stoica, 1912, că soțul s-a părăsit din viață în al 68-lea an al vieții sale.

După ce primește cunoștințele elementare la „școala poporală” din satul său natal, după care tatăl său îl trimite la Cluj la Colegiul catolic, unde absolvă 6 clase și, în 1866, părăsindu-l din proprie inițiativă se înscrie la școala medico-chirurgicală din același oraș, înființată, așa cum se știe, în 1775. Iată cum descrie Simion Stoica trimiterea sa la Cluj: „Aceștia (părinții săi) ca simpli țărani, având în vedere situația schimbăcioasă a împrejurărilor de pe acele vremi, au aflat cu cale a mă introduce la o creștere scolastică cu limba de învățământ ungurească căci, după cum ziceau ei, chiar pe acele timpuri era în fierbere ideea de predominare a limbii maghiare. Erau deja convinși că pentru pruncii lor încă va fi de lipsă să învețe ungurește, deoarece numai așa vor fi în stare a se înțelege mai târziu cu domnii de le putere, adică cu maghiarii, care după anii de revoluție și începuseră a se introduce prin oficiile superioare de stat. Pătrunși de aceste idei, ei au preferat de a-i da mai bucuros la o școală ungurească; ei credeau că numai învățând eu limba maghiară, pot ca să câștig o stare mai bună pentru viitoriu.

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

Presupunerea iubiților mei părinți, de altfel destul de bine cugetată, în decursul timpului s-a dovedit a fi fost foarte corectă.

Pentru ca să-și vadă și ei scopul realizat, pe lângă toate greutățile cu care aveau să se lupte, s-au decis ca să mă ducă la școala ungurească din Cluj, fostă capitală a Transilvaniei”.

În legătură cu studiile la gimnaziul romano-catolic, Simion Stoica scrie: „Ca băiat crescut la sat și din părinți simpli, am fost nedeprins cu obiceiurile ungurești și cu limba străină. Din astă cauză am avut a mă lupta mult nu numai cu lipsele de trai, ci și cu năravurile seducătoare ale străinilor. Cu toate acestea, după cum dovedesc și testimoniile mele scolastice, în mersul studiilor de la început până la terminarea clasei a VI-a a gimnaziului am câștigat un progres îmbucurător atât pentru părinți, cât și pentru mine. În statisticările scolastice totdeauna am fost pus între cei buni și cu eminentie în toate clasele parcurse până în 1866”.

La școala medico-chirurgicală din Cluj, în timp de trei ani, dobândi serioase cunoștințe profesionale, medicale și veterinarie și având profesori pe Ion Meizner (obstetrică), Iosif Szabo (interne), Emil Nagel (chirurgie), Ștefan Iov (botanică), Ion Minea (veterinară) și Ioan Czifra (medicina legală), distingându-se pentru zelul său. astfel, Ion Meizner, profesorul său de obstetrică, îl însărcinează – în 1869/1870 – cu ținerea de cursuri în limba maternă, pentru moașele române, în cadrul Spitalului „Carolina” din Cluj.

Ca urmare a sfaturilor unora dintre profesorii săi, urmează între anii 1871-1872 și cursul Institutului Veterinar din Budapesta, pe care-l absolvă tot cu „eminentie”. Reîntors de la Budapesta, este numit „submedic și veterinar” în districtul Năsăudului, unde după un an „Gazeta Transilvaniei” din 1873, nr. 35, informa că: „Simion Stoica tratează cu succes boli interne și, în special, boli ale organelor genitale”. Dar iată cum prezintă el situația: „Aflându-mă pe deplin pregătit cu ambele aceste carieri, cu finea anului 1872, am fost aplicat de prima dată ca submedic și veterinar în fostul district al Năsăudului până în 1876 când, cu desființarea acestuia, am rămas apoi numai ca medic cercual în comitatul întrunit Bistrița-Năsăud unde, cu puțină întrerupere petrecută prin comitatele Sibiu și Alba inferioară ca medic comunal, pe întregul interval am servit în continuu spre îndestularea mai marilor mei, până pe la 1894”.

Cu toată realizarea sa, este cazul să spunem că doctorul Simion Stoica regreta faptul de a nu fi terminat liceul, ca să poată să urmeze Facultatea de Medicină, înființată la Cluj, chiar în anul 1872, anul în care el a absolvit „Școala medico-chirurgicală”. Căci iată ce spune el în autobiografia sa: „Acest an (e vorba de anul 1866 când a părăsit gimnaziul) a fost de mare fatalitate pentru un alt viitoriu la care aș fi fost destinat din partea sorții. Atunci m-au cuprins și pe mine acea greșeală ușuratică, care năpădește pe cei mai mulți tineri studenți care nu știu judeca cu priceperea lor mărginită, nu pot străbate într-un viitor mai strălucit.

Lăsat în mâna soartei, neavând cine să mă sfătuiască și să mă abată de la cugetele greșite, în toamna anului 1866 am părăsit cursul gimnazial, dedicându-mă la simpla carieră de chirurg la Institutul chirurgical din Cluj”.

Aici e cazul să remarc că în acele timpuri titlul de chirurg nu era echivalent cu titlul de „medic” și, lipsindu-i titlul științific de „doctor”, era privit ca subaltern, sigur însă că datorită activității sale și având și calitatea de veterinar, până în cele din urmă era privit ca „medic comunal”, titlu pentru care corespundea întru totul prin activitatea sa. Faptul de a fi regretat că nu a făcut Facultatea de Medicină îl onorează și mai mult, lăsând să se vadă seriozitatea cu care privea realizarea carierei sale.

Ca medic cercual al cercului Rodna Veche, colaborând cu medicii districtului românesc al Năsăudului: Dr. Ștefan Pop Pecurariu (medic șef al districtului), Petru Neagoș (Monor), Dr. Liviu Mureșianu (Prundu Bârgăului).

În districtul Năsăudului, luptând pentru combaterea unor mari epidemii, cea de holeră

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHÎȚAN

din 1873, „turbata și vehementa ei extindere în acest district”; cea de difterie din 1874, combaterea febrei tifoide, observarea cazurilor de infecție tuberculoasă, în legătură cu care face însemnări interesante și prețioase privind anumite obiceiuri populare și tendințe care favorizau extinderea acestor boli și în legătură cu care la momentul potrivit a tras concluzii profilactice folositoare și eficiente pe care s-a străduit să le răspândească în sânul populației. Doctorul Simion Stoica a câștigat astfel o bogată experiență ca medic și veterinar, având o mare popularitate în rândurile țărănimii năsăudene și a minerilor rodneni, prin sfaturile sale practice date celor suferinzi, precum și pentru salvarea vitelor care până la el erau tratate doar empiric; în această regiune, până în 1861, data înființării districtului năsăudean, nefiind nici un fel de asistență medicală sau veterinară în tagma chirurgilor militari, care mai acordau asistență medicală și populației civile.

În anul 1876, desființându-se districtul autonom românesc al Năsăudului, contopit în noul comitat al Bistriței-Năsăudului, Simion Stoica este trecut pe postul de chirurg și veterinar al primului consiliu județean al comitatului Bistrița-Năsăud, cu un salariu de 500 florini – identic cu cel al colegului său „veterinarul” Toma Stiff, din același consiliu județean.

Între anii 1876-1897, anul probabil al pensionării sale, Simion Stoica a desfășurat o foarte bogată activitate medicală și veterinară, fie ca medic veterinar județean sau ca medic de circumscripție, figurând în diferitele procese verbale ale Congregației comitatense bistrițene, cu diferite activități medico-veterinare, ca de exemplu vizita „unui transport de vite” al exportatorului bistrițean Gottfried Csallner. În anul 1882 îl găsim ca medic cercual în Boița, iar în anul următor, reîntors la bistrița, asigură funcția de medic cercual și medic veterinar județean și în comuna Vișoara (pe atunci Beșineu), apropiată de orașul Bistrița, din care astăzi face parte integrantă, ca un cartier. Între anii 1885-1895 figurează din nou ca medic cercual al Rodnei, unde activase și până în 1876, bucurându-se de un prestigiu deosebit.

Între anii 1885 și 1888 îl găsim ca medic cercual la Bran, postul fiind ocupat prin concurs, la care participă patru candidați, reușind Simion Stoica „cunoscut din valoroasele sale scrieri de igienă pentru popor” – cum scrie „Gazeta Transilvaniei” din decembrie 1885.

În autobiografia sa afirmă că a lucrat până în 1894: „În acest an am fost cuprins de o boală strașnică și îndelungată, așa încât am fost silit a mă retrage în pensiune ca medic cercual”. Și în altă parte: „După retragerea mea în pensiune ca fost medic cercual, pentru ca să mai servesc și mai departe în binele și interesul poporului românesc, la anul 1896 m-am decis iar la ocuparea unui post de medic comunal în cercul pretorial al Branului.

În urma intrigilor la care am fost expuși aici, am fost silit apoi a părăsi funcțiunea și a mă retrage cu totul la o viață mai liniștită în praxa privată în orașelul Abrud din Munții Apuseni, ceea ce cu finea anului 1904 am și dus la îndeplinire”.

Dar în afară de prodigioasa sa activitate profesională, practică medicală și veterinară desfășurată în cercurile și districtele amintite, se distinge și printr-o vrednică activitate de popularizator al cunoștințelor medicale și veterinare în rândul populației românești din Transilvania. Activitatea sa de popularizare al acestor cunoștințe o duce fie prin articole publicate în organul Asociațiunii „Gazeta Transilvaniei”, fie prin publicarea unor cărți și broșuri; răspândirea cunoștințelor darwiniste o face prin conferințe în cadrul Secției Științifice a „Astrei”, al cărui membru și chiar și președinte (din 1910) a fost multă vreme. De altfel activitatea sa pe tărâmul cultural-științific este și mai bine subliniată de faptul că în 1898 îl găsim ca și colaborator la vol. I din Enciclopedia Română a lui C. Diaconovici, cu materiale din domeniul medicinei.

Și este bine știut că Simion Stoica are și preocupări economice, fiind încă din 1873 – deci din anul numirii sale ca membru fondator al băncii „Aurora” și apoi între 1876-1889 membru în Consiliul de Administrație al Societății „Aurora”.

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

Activitatea sa publicistică și de culturalizarea maselor românești din Ardeal, se poate împărți în trei perioade bine distincte.

Perioada I: 1880-1890, perioada de debut și formare, în care publică în „Gazeta Transilvaniei” sau alte gazete, aproape în fiecare an câte un articol: 1880 publică „Conspecte statistice ale Comitatului Bistrița-Năsăud”, publicat în „Observatorul” din Sibiu, în care face însă numai statistica demografică a plasei Rodna, unde el era medic de circumscripție, cuprinzând toate datele interesante privind mișcarea populației, natalitatea și mortalitatea, atrăgând atenția asupra mării mortalități infantile, a mortalității mai ridicate a femeilor din ca-

uza muncilor grele la care sunt supuse în timpul sarcinii, descriind bolile, în primul rând cele infecto-contagioase, făcând și operă de tratament și profilaxie și chiar de educație sanitară, ridicându-se împotriva obiceiurilor nefaste și condițiilor neigienice în care trăiau pe atunci țărani.

Lucrarea aceasta de statistică a lui Simion Stoica are meritul de a fi una dintre primele statistici demografice ale ținuturilor românești din Ardeal; redacția gazetei „Observatorul” recomandând ca exemplul lui Simion Stoica să fie urmat și de alți medici români din Ardeal, dat fiind serviciul ce-l aduce sănătății publice cunoașterea de către medici și autoritățile administrative ale acestor date. Și aceasta cu atât mai mult – spunem noi, cu cât lucrarea cuprindea fraze ca acestea: „După cum subliniază importanța profilaxiei, măsurile de igienă și pază sanitară și respectarea lor riguroasă” fiind după autor, cel mai bun remediu, el urmează: „Prin ducerea la îndeplinire a acestor condiții, mulți, sute și mii de persoane ar fi scăpate din ghearele morții și bărbații de stat și toți oamenii de bine și toți câți doresc înflorirea națiunii lor, nu ar avea atâtea cauze de a se plânge de împușinarea locuitorilor. Foarte m-aș bucura – spune Simion Stoica în continuare – dacă aceste puține cuvinte ar aduce în mișcare activă simțul uman și național al acelor care sunt chemași a se interesa pentru binele și educațiunea poporului simplu”.

În 1881 Stoica publică în „Gazeta Transilvaniei” articolul „Bubatul sau vărsatul”, în legătură cu care se ocupă în mod deosebit și propovăduiește vaccinarea; în 1882 publică lucrarea „Despre mazăre sau linta râmătorilor” în legătură cu „Taenia solitaria a oamenilor”. În 1886 publică „Malaria sau frigurile intermitente”. În 1894 publică articolul despre „Apa de băut” care conține noțiuni sumare asupra provenienței apei de băut, igiena apei, circuitul ei în organism și noțiuni de hidroterapie; și cu mult mai târziu, în 1902, „Pământul din punct de vedere igienic”.

În legătură cu activitatea sa de popularizare, Simion Stoica spune în autobiografia sa: „De la 1880-1894, îndemnat și însuflețit de fericitul și scumpul meu amic Dr. Artemiu Publiu Alexi, odinioară profesor gimnazial în Năsăud, am început a păși pe terenul activității literare din știința medicală, mai ales în înțeles popular, pentru ca și poporenii noștri de la sate să poată profita de știința care am fost câștigat-o pe la școli”.

Perioada a II-a, situată între 1890 și 1902, este o perioadă de maturizare a scrisului său în care, pe lângă continuarea publicațiilor sale în ziarul vremii, despre care am amintit, trece la redactarea de broșuri și cărți de popularizarea cunoștințelor medicale pentru intelectualii și țărani din Ardeal, unele dintre ele având un pronunțat caracter și conținut științific. Astfel, în această perioadă Simion Stoica, magistrul de chirurgie și veterinar, medic cercual al Rodnei, publică în 1891 renumitul său tratat intitulat „Tractatul bolilor acute și infecto-contagioase”, asupra căruia ne vom opri în mod deosebit la sfârșitul lucrării noastre. Tot în anul 1891, publică în „Telegraful Român” – „Sfaturi de urmat contra difteriei și holerei”. Iar în anul 1896, susține dizertația „Locuința țărănească di punct de vedere igienic”. În 1895, „Higiena copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani” – broșură scrisă pentru popor, cuprinde 64 de pagini și a fost

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHÎȚAN

imprimată la Sibiu, în tipografia arhidiecezană. Lucrarea este una dintre primele și cele mai sistematice broșuri de popularizarea cunoștințelor de pediatrie în limba română, publicate în acea vreme în Transilvania. În ea, Simion Stoica dă mamelor povește utile atât din punct de vedere obstetric și ginecologic, cât și în ceea ce privește îngrijirea copilului. Prin răspândirea ei s-au combătut o serie de practici empirice și mistice neigienice privind îngrijirea copilului. Critica obiceiul nesănătos al scăldării copilului la botez, în apă rece, generator de răceli; despre alăptare cu lapte de vacă, surogatele de lapte, insistând asupra nutririi copilului, explicând mamelor datoria ce o au de a alăpta singure pe copiii lor și „de a recurge la alăptarea prin alte femei numai în cazul de nevoie extremă”. Subliniază rolul educativ al părinților în creșterea copiilor, al grădinițelor de copii, precum și al alegerii jocurilor potrivite necesare dezvoltării atenției și intelectului la copii.

Cartea este înaintată spre premiere cu premiul „Adamachi” Academiei Române, dar doctorul I. Felix, raportorul, care respinsese de la premiere și „Tractatul”, o respinge după ce admite că: „Cărticica D-lui Stoica este o publicație folositoare care merită să fie răspândită prin toate locurile unde se cetesc scrieri românești”, dar în încheiere spune: „Subsemnatul cred însă că ea nu reprezintă o lucrare destul de însemnată pentru a fi premiată cu premiul Adamachi”.

În schimb lucrarea este apreciată de ASTRA care, ținând seama de condițiile specifice din Transilvania, îi premiază lucrarea.

În anul 1897, Simion Stoica, aflat atunci temporar în postura de medic pensionat, publică cea de-a treia carte a sa mai importantă: „Dietetica populară cu deosebită considerațiune la modul de viețuire al țaranului român”, având 168 pagini, fiind tipărită cu ajutorul „Astrei” la Brașov, în tipografia Andrei Mureșanu.

În prefață, autorul își expune speranța că instrucțiunile ce le „împărtășește în această modestă lucrare vor servi de mare folos neamului românesc” și arată în continuare că a compus „această dietetică populară ca să fie de bază tuturor acelor care se interesează de binele și fericirea poporului, care este și talpa țării”.

În lucrare, după ce dă unele noțiuni de anatomie și fiziologia omului, are ocazia să-și exprime și concepțiile sale avansate, susținând că „natura a creat pe om ca pe o făptură privilegiată, făcându-l stăpân peste cele mai multe creaturi datorită facultăților lui raționale prin care întrece pe toate celelalte animale; iar în ceea ce privește construcția corpului, traiul, simțirea, mișcarea și sporirea lui, este egal cu celelalte animale”. El admite interdependența între cele trei regnuri, tratând corpul omenesc ca pe un tot unitar. El face o descriere amănunțită a categoriilor de alimente vegetale și animale, condimente și băuturi, arătând la băuturile alcoolice și unele calități, dar combătând cu perseverență alcoolismul care otrăvește omul.

Mai departe scrie despre tutun și fumat, pe care-l combate și se ocupă de „pregătirea mâncărilor, de mistuirea și prefacerea mâncărilor în sânge”; scrie despre posturi, afirmând cu curaj că „poruncile bisericesti, botezul, canoanele și alte datini religioase în modul de hrănire al poporului econom, a introdus o alta cu totul diferită și contrară cu legea firească a naturii”, ajungând la concluzia că românul care „de regulă păstrează cu multă scumpătate datinile religioase”, se alimentează „nu după cum pretind legile naturii, ci după cum dispune religia” și continuă spunând că: „Cei care au introdus posturile au uitat că... românul muncitor în activitatea lui... are pierderi mai însemnate decât s-ar putea presupune”. În continuare lucrarea se preocupă de „cer și atmosferă, de lumină, căldură, locuință, încălzit și luminat, apoi de îmbrăcăminte, încălțăminte, muncă, odihna și somnul”, care sunt larg dezbătute și lucrarea se încheie cu „băile ca factori igienici”.

Și această lucrare este trimisă pentru premiul „Gheorghe Lazăr” la Academia Română, dar dr. Felix, același recenzent ca și la cărțile anterioare, o respinge după ce atrage atenția că

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

„deși, în general, expresiunile d-lui Stoica sunt alese astfel ca să le poată înțelege și omul neînvațat, totuși îi scapă câteodată câte un cuvânt nepotrivit față cu publicul pentru care scrie”.

În concluzie, dr. Felix arată că „cu toate că, cu toate erorile și omisiunile semnalate... cartea – este o lucrare folositoare, regretăm numai că în diferite capitole autorul atribuie băuturilor alcoolice calități salutare pe care nu le posedă”. Și o respinge de la premiu.

Cea de-a III-a perioadă, 1902-1912, este o perioadă de sinteză a cunoștințelor în care se manifestă prin conferințe și prin recenzii la alte lucrări, ca de exemplu cea la cartea doctorului Beu, intitulată „Igiena școlarului” și a doctorului Erdely, intitulată „Cartea sănătății”, - recenzii publicate în „Gazeta Transilvaniei”, având și ele importanța lor educativă.

Retras din activitatea medicală și veterinară, Simion Stoica nu renunță la activitatea științifică și, în plină maturitate a gândirii, la 11 septembrie 1909 ține la „Casina” din Abrud o conferință în care tratează de pe poziții darwiniste „Ivirea și originea omului pe pământ”, în care, cu lux de amănunte, spuse pe înțelesul tuturor, el demonstrează apariția omului în era cuaternară și originea sa comună cu aceea maimuțelor antropoide, combătând legendele biblice asupra originii omului. La această conferință, la care participau mineri, diferiți meseriași și intelectuali, s-au semnalat și câteva manifestări ostile din partea preoților aflați în sală – fluierături, încercări de întrerupere –, unul dintre ei, Ion Simu, anunțând o contraconferință de răspuns, dar conferința s-a desfășurat până la sfârșit, tineretul, meseriași și minerii au ovaționat puternic pe conferențiar, iar unii au strigat că „preoții vor să rămânem în întuneric”.

În urma acestei conferințe, Simion Stoica este atacat vehement într-un articol semnat de preotul Ion Gomboș în „Telegraful Român”, intitulat „O conferință publică nepotrivită”, în care Stoica e acuzat ca instigator, ateist și lipsit de patriotism, întrucât, contrar principiilor naționaliste, el propaga înțelegerea între naționalitățile din Ardeal. i se mai aduce acuza că „nu recunoaște aparițiile bolnave ale societății și că este molipsit de o voită boală de a deschide abis între om și Creatorul său. Considerăm de asemenea că teoriile lui Stoica sunt improvizate și neștiințifice și îndreptate contra simțului religios și contra principiilor naționale”.

La cele scrise de Gomboș, Stoica răspunde în „Gazeta Transilvaniei”, arătând că el a abordat un subiect științific, fără să fi fost îndreptat în contra creștinismului, încheind cu afirmația că el crede în religia creștină, adică în iubirea de om, dar că este potrivit dogmelor și ceremoniilor, mai ales dacă ele sunt îmbrăcate în haina fariseismului.

La acestea, preotul Gomboș ripostează printr-un alt articol, tot în „Telegraful Român” în care, printre altele, consideră că darwinismul neagă existența lui Dumnezeu, iar Stoica, după concepțiile exprimate, trebuie privit ca un adept al Societății Liberilor Cugetători din România.

Simțindu-se jignit, Simion Stoica îl dă în judecată pe amintitul preot, dar avocatul acuzării prin manevre abile, îl convinge pe Stoica să-și retragă acțiunea și să se împace cu Gomboș. Acuzatul acceptă împăcarea cu condiția ca Stoica să facă o declarație publică în care să arate că nu-și mai susține concepția, că este credincios creștin și că în viitor nu va mai propaga idei darwiniste. El face formal o declarație ambiguă în care afirmă că este creștin, dar că nu consideră învățăturile lui Darwin a fi ateiste.

Dar lucrurile nu se termină aici, în ziua de 12 noiembrie 1909, are loc în aceeași Casină o altă conferință susținută de un alt preot, Ion Simu, care fusese la conferința lui Stoica, despre care se scrie în „Telegraful Român” – despre „o demnă contraconferință” în care ideile propagate de Simion Stoica sunt combătute de pe baze fideiste, aducând în sprijinul aserțiunilor sale pe Kant, Laplace, Haeckel, vrând să dovedească că știința se împacă cu religia. Ba mai invocă în sprijinul argumentelor sale și teoriile filosofice ale lui Nicolae Paulescu – descoperitorul insulinei care, se știe, în ultima parte a vieții sale devenise mistic.

La toate acestea, Simion Stoica, plictisit, amărât și obosit, nu a mai răspuns, preferând să

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHIȚAN

aștepte, cum spune în autobiografie, scrisă în 1911 – „în liniște sufletească curmarea vieții mele casnice, încărcate de multe greutateți, de mari suferințe și multe neplăceri pe care le-am întâmpinat și suportat cu resignare în decursul serviciului meu îndelungat.

Aici, aștept cu mângâiere sfârșitul vieții mele pământești, că încât mi-a fost cu puțință mi-am îndeplinit datoria de om, atât față de neamul meu din care am făcut parte, cât și față de patria în care m-am născut”.

Simion Stoica se stinge din viață la data de 8/21 mai 1912, în urma unui atac de cord.

În legătură cu moartea doctorului Simion Stoica, Teodor Ghițan a cules de la aparținători (nepoata Anuța Coșeriu) câteva amintiri duioase pe care le redau pentru că ilustrează cel mai bine considerația și dragostea de care se bucura.

„Înainte de moarte, un fotograf, Gálfy György din Abrud, ca să se revanșeze față de dr. Stoica, pentru că-l vindecase de o boală grea, îi face o fotografie bust.

În ziua când a murit, în joia din săptămâna Rusaliilor (8/21 mai 1912), a plecat de dimineață cu bota în mână legănându-se pe drum. A trecut peste drum la un tâmplar neamț să-l viziteze și pe când a venit înapoi, s-a întâlnit cu mine (nepoata sa Anuța), zicându-mi: Unde-ai fost frușcă? Și eu i-am răspuns: la prăvălie unchiule. M-a sărutat pe amândoi obraji și a plecat să viziteze alți bolnavi pe care-i avea în Abrud, după care s-a dus la gară unde se lucra la o linie de cale ferată Turda-Câmpeni – Abrud. Întorcându-se, în drum spre casă, s-a oprit în piață, privind la vânzoleala lumii venite la târg. La un moment dat, a început să se clatine. Femeile din piață, care vindeau semințe și de care el era mai aproape, l-au observat că e palid și că se clatină și i-au sărit în ajutor, dar până să ajungă la el, a căzut, lovindu-se la cap și a murit. Femeile l-au luat în brațe și l-au dus în restaurantul *Ötvös*, punându-l pe biliard. În curând, tot Abrudul s-a adunat să-l vadă.

Soția sa Letiția (născută Șuluțiu, descendentă din renumita familie moțească a Șulețenilor) venind disperată cu noi, a spus: „Tată dragă, chiar aici ți-ai găsit să mori, în restaurant, unde tu n-ai intrat niciodată”.

Apoi, familia l-a ridicat, ducându-l acasă și tot poporul din Abrud, adunat, l-a însoțit plângând.

La înmormântare a venit lume multă din toate părțile. O masă de țărani moți, mineri, intelectuali, pe care-i tratase, de nu mai încăpeau pe străzile Abrudului. Iar după moartea lui spuneau oamenii că o înmormântare atât de mare și frumoasă ca la Stoica n-a fost de când este Abrudul.

În testamentul său, ca și alți intelectuali generoși, cu grijă pentru tinerele generații, și-a lăsat o mare parte din averea sa „ca fundațiune culturală” în cadrul „Astrei”, pentru ajutorarea studenților săraci.

Viața și activitatea doctorului Simion stoica trebuie cunoscută și cinstită, ca unul ale cărui fapte au dreptul la recunoștință publică. Avea dreptate profesorul Valeriu Bologa când spunea: „Nimeni, până azi, nu a sesizat poziția net progresistă pe care se situează Stoica atunci când combătea în lucrările sale misticismul religios, când atribuie naturii rolul de a fi creat omul sau când, dialectic, amintea interdependența celor trei regnuri ale naturii.

Cât privește latura darwinistă a preocupărilor sale, ea este atât de puțin cunoscută, încât nici măcar numele nu-i este înscris printre darwiniștii din țara noastră amintiți de academicianul Vasile Mârza în prefața la „Originea speciilor”, editată în 1957 de academia Română.

Astăzi, când marile personalități progresiste ale științei românești sunt puse în adevărata lor lumină, medicul veterinar și magistrul în chirurgie Simion Stoica va trebui să figureze

¹ Fetiță isteată și zglobie.

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

alături de marele animator Pavel Vasici, drept al doilea ardelean care prin munca sa dezinteresată a contribuit din plin la răspândirea în popor a științei medicale și a ideilor înaintate.

Iar Teodor Ghițan își încheie articolul său „Medicul Simion Stoica din Abrud”, din 1974, astfel: „Îngrijirea mormântului său din cimitirul local al Abrudului de către un comitet restrâns cultural, ar fi un act de cinstire locală a memoriei medicului Simion Stoica. Un act de cinstire a memoriei sale ar fi punerea unei plăci comemorative pe casa unde a trăit și a decedat (Abrud, str. Pinilor, nr. 1), precum și pe locul fostei Casine Române din actuala Piață 9 Mai, nr. 14, localul unde pe vremuri se desfășurau toate manifestările culturale ale Abrudului”.

De atunci, de la aceste propuneri, au trecut 10 ani, profesorul Dumitru Braharu, singurul mare realizator în domeniul neuitării, ne-a părăsit; în măsura în care nimic nu s-a realizat – și cine s-a mai interesat? – cred că propunerile rămân în picioare și vor trebui trecute în faptă, fiind conduși de comandamentul: „Cinstește-ți înaintașii”!

*

* *

Dintre cele trei volume despre care am amintit, cel mai important este primul: „Tratatul boalelor acute infectoase” cu privire la istoricul și la descrierea lor specială, la vindecarea principală și sistematică, conform științei și mențiunilor mai recente, cu medicamente aprobate, parte de casă, parte de farmacie, în adaus cu rețete numeroase, cu „regule de precauție și cu dietetică”, descris pentru poporul și cărturarii români, de Simion Stoica, magistrul în chirurgie și veterinar, medic cercual al Rodnei în comitatul Bistrița-Năsăud. Membru pe viață al „Astreii”. Prețul cărții 1 florin. Proprietatea autorului. Tiparul lui W. Krafft, în Sibiu, 1891.

Lucrarea are o „Prefață”, 4 părți și un „Apendice” în care sunt cuprinse și câteva povești medicale populare.

În Partea I, Simion Stoica începe cu o „Introducere generală” în cunoștințele psihologice și terapeutice a bolilor infecțioase, cu privire la descrierea specială a celor de piele, ca: Bubatul sau vârsatul, Scorbutul, Pojarul, Lângoarea exantematică, Petechială, Rubeola, Erizipelul sau zgaiba, Râia.

Partea a II-a cuprinde: Bolile contagioase ce se dezvoltă în interiorul corpului omenesc: ciuma, meningita cerebro-spinală, difteria, crupul (șopârlița), tusea măgărească, tuberculoza (oftica), lângoarea abdominală, holera, dizenteria, malaria sau frigurile, influența.

Partea a III-a cuprinde: Bolile transmisibile de la animale la oameni: turbarea (mucarița) și răpciugarea (morva), armurarea (antraxul).

Partea a IV-a descrie: Bolile venerice: șancrul, buboni (dobe), sifilisul, sifilisul ereditar, sculamentul, blenoreea uretrală, blenoreea muierilor, flori albe.

La sfârșit mai are un „Apendice”: febra puerperală, friguri de naștere, boalele infecțioase de ochi, câteva povești medicale populare, cuprinsul materialului, erori mai însemnate (adică erata).

În „Prefață” autorul arată că având în vedere importanța bolilor infecto-contagioase care preocupă astăzi „toate specialitățile medicale și autoritățile de guvernare ale popoarelor pământului”, dându-și seama că poporul român „nici nu poate cuprinde cu mintea nimicirea persoanelor și pierderile ce suferă națiunea prin decesele numeroase pricinuite de aceste flageluri ale omenimei”, întrucât „mulțimea poporului nostru nu se ști orienta asupra afacerilor ce le reclamă maladiile (infecțioase) primejdioase, m-am socotit a pune în folosința cărturarilor și poporenilor români acest mic tratat, care va purta titula *Tratatul bolilor acute infecțioase*”.

Folosind atât numirile științifice (din latină, germană, franceză), dar și cele de care se folosește poporul român din Transilvania, autorul subliniază că pentru fiecare boală, din cele 4

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHÎȚAN

capitole (părți) amintite va trata: cauza, istoricul, decursul, diagnoza, prognoza, regulile de precauțiune și tratamentul. Iar la unele boli, ca de exemplu la difterie, se face și câte o scurtă amintire anatomică și fiziologică „a părților unde ele își află locul de așezare”.

Dorind să se facă înțeles de câți mai mulți, autorul arată că „încât mi-a fost posibil și încât mi-a permis calificarea m-am simțit a da operatului, mai mult pe stil popular, ușor de priceput, decât științific, cu adevărată mulțumire sufletească fără să pot ca să afirm cu siguranță că mi-am ajuns ori ba scopul dorit, fie-mi permis a observa că prin această mică lucrare am îndeplinit o nobilă faptă în folosul poporului român de care aparțin și eu”. Și este adevărat.

În „Introducerea” de la Partea I autorul dă o serie de definiții și generalități ample despre bolile infecțioase, stabilind că fiecare boală infecțioasă are o cauză, care este un element *morbid* ce se numește *virus*, care „este constituit dintr-o materie organică vegetală și animală, formate din parazite infuzorii, adică niște ființe microscopice numite *microbii*, care dau naștere la bacterii, în legătură cu care amintește de specificitatea lor, atât influența lor asupra oamenilor, cât și fenomenele produse de ele la fiecare morb încă vor fi diferite. Tot în legătură cu bolile infecțioase, în „Introducere” se vorbește despre modul de răspândire a lor (sporadice, endemice, epidemice, dar și despre boli miasmatic-contagioase), despre infectare, despre virusul infectător ce poate fi nimicit prin reacțiunea celulelor corpului, despre imunitate, despre altuirile cu materiile infectătoare reduse în puterea lor prin mai multe rânduri de inoculațiuni (ideea lui Pasteur) subliniind că „astăzi nimeni nu mai trage la îndoială că experimentele inoculării de mare valoare ale acestui renumit scrutător, cu timpul va crea o mare eră și în tratamentul morburilor infecțioase, atât ale animalelor, cât și ale omenirii”.

Foarte larg sunt expuse „Regulile de precauțiune în contra bolilor infectătoare” în care sunt prezentate „Dispozițiunile ce sunt a se lua în contra bolilor infectătoare, ce constau din mai multe afaceri, toate țintesc la localizarea, la reducerea și la nimicirea puterii lor infectătoare (izolarea, dezinfecțiunea)”.

Prima parte începe cu „Bubatul sau vărsatul” pe care-l descrie pe larg: istoria bubatului, descriere specială, bolile fiind împărțite în 4 perioade (perioada premergătoare, de erupție, a înfloririi și a descreșterii), diagnoză, cauza bubatului: materia lipicioasă, care se cuprinde și în aerul din jurul bolnavilor și al cadavrelor, se poate transporta prin instrumente, prin veșminte, prin bani și prin alte obiecte; prognoza bubatului: cicatrici rotunde și adânci care, la sexul frumos, contribuie foarte mult la scăderea frumuseții și deformarea fizionomiei; regulile și tratamentul în sfârșit, partea cea mai largă și interesantă, cea referitoare la vaccinare. Descrierea altuirei, care începe cu istoricul acesteia, culminând cu istoria vieții și operei lui Eduard Jenner, care începând cu încercările în 1775, devine creatorul vaccinării prin altuirea cu vărsatul de la vaci, pe care-l publică într-o lucrare „An Inguini in to the causes and Effects of the variolae vaccine”, în 1778, neuitând să adauge după Choland că „deși cugetul prim n-a venit de la dânsul, totuși a fost așa de audace și constant încât a stat față cu toate greutățile și împiedicările ivite, și-a jertfit timpul și averea în această discuțiune atât de însemnată pentru omenime”. De asemenea, el povestește că „Parlamentul englez, în 1802, i-a votat 10.000 de lire sterline și cu 5 ani după aceea 20.000, dar că și „Mândria învățaților a disputat renumele științific al lui Jenner”. Contrarii lui au lățit fama între oameni că altuirea cu limfă de animale se poate animaliza genul omenesc. Medicul englez Moseley, în stupiditatea lui, a mers și mai departe – a arătat un prunc vaccinat care avea bube scrofuloase pe frunte, pe care le-a primit ca semn începător al coarnelor.

Mai vorbește despre influența de scutire a vaccinei, modalitatea vaccinării, referirea altuirei de la noi, realtuirea vaccinului, luarea și conservarea măduvei (limfei de altuire, operațiune și unele întrebări referitoare la altuire.

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

În Partea I se mai vorbește despre scarlatul (scarlatina, scharlo, scarlat feber), friguri scarlatine în care se insistă asupra complicațiilor renale – pojarul, lîngoarea petechială, exantematică, rubeola; tot în această parte mai este cuprins erizipelul sau zgaiba, Focul Sfântului Anton și rîia (scabia).

În Partea a II-a boalele contagioase sau lipicioase se dezvoltă în interiorul corpului omenesc, ca: ciuma, pesta orientală, meningita cerebro-spinală epidemică a cărei aspect cauzal nu era încă cunoscut, dizenteria (afecțiune separată de difterie), șopârlărița, gușterul, difteria gâtlejului, laringita crupoasă, prezentată ca o inflamație a membranei mucoase a gâtlejului, a cărei esudat fibrinos așezat parte ca infiltrație în substanța membranei, parte ca pieleț subțirică pe suprafața ei, tusea măgărească, tusea convulsivă, tuberculoza (oftica sau hetica), ftizia plămânilor pe care autorul o socotește o boală infecțioasă care depinde de două condiții principale, anume de la un virus contagios și de la predispoziția personală a cărui bacil a tuberculozei, marele scrutător german Koch, a reușit a descoperi în tusea expectorantă a ftizicilor și microorganismele lungărețe, în anii 1881-1882; lîngoarea abdominală, febra tifoidă – în care se subliniază că apa din fântâni și canale este un mijloc favoritor pentru lățirea morbului, determinat după constatările lui Klebs și Eberth, este compus din niște parazite (bacili) în forma bețișoarelor scurte ce s-au descoperit în sângele, în membrana și în ghindurile intestinelor morboșilor.

Holera, de care „toate popoarele pământului se preocupă cu știrile alărmătoare, când începe a se ivi acest flagel crâncen al umanității”. Dizenteria, urdinarea excrementelor cu sânge, scurgerea de sânge – inflamațiunea mațelor groase ce se ține de boalele miasmatică contagioase. Malaria sau frigurile intermitente, a cărui cauză descoperite de Laveran, cresc în globulele sîngelui și se sporesc ca și gărgărița în linte (frigurile simple intermitente) – frigurile intermitente periculoase, frigurile intermitente larvate; frigurile malarice semi intermitente continui; impaludism cronic, cahexia sîngelui devenită din tăieturi sau din alte lovituri, în care se spune că: culege păianjen mult, curăță-l bine de gozuri, pune-l pe rană și-l strînge bine cu o fașă de pânză (atenție la penicilină). Ce să faci cu crăpăturile țâțelor la muierile care alăptează? Ce să faci ca să scapi de ochiurile de găină? Cum se nimicesc stelnițele din case? Cum să scapi pe prunci de diaree și de nemistuire, când spurcul lor arată bucățele închegate cu brînză? Cum se vindecă negeii? Cum se curează arsura cauzată prin foc sau prin apă fierbinte? Cum se manipulează degerătura? Cum se poate împiedica asudatul picioarelor? Cum se purcede la mușcăturile de șerpi? Cum se oprește sughițul? Aceste „povește medicale populare” subliniază intenția laudabilă a autorului de a veni în ajutorul poporului. Din cele de mai sus se poate trage concluzia că volumul „Tratatul bolilor acute infectoase”, pentru vremea respectivă când s-a publicat, este o lucrare serioasă pe care autorul s-a străduit să o realizeze adunând în ea tot ce știa despre bolile infecțioase, dar în care nu uită să-și aducă și experiența sa personală, fapt care dă valoare în plus cărții, aceea de experiență trăită și de contribuție personală la lupta împotriva acestor boli. În dorința de a contribui la stăvilirea diferitelor flageluri, la capitolul „Regulile și tratamentul”, în care sunt trecute cele mai multe dintre regulile de profilaxie, unele cu valoare și astăzi, aproape la fiecare boală amintesc ceva din experiența personală, cu care contribuie la stăvilirea practicării unor obiceiuri nefaste, invitând poporeni să respecte regulile de ferire de boli înspre folosul lor.

Astfel, la difterie se spune între altele: „Cum că morbul prin regulile polițiale sanitare și prin aplicarea dezinfectării se pot localiza, am observat din viață că unde mi-a succes a duce la îndeplinire regulile de separare (izolare) și cele de dezinfecție, rezultatul a fost că morbul nu s-a extins mai departe. Despre asemenea rezultat favoritor m-am convins în epidemia Rodna Veche la 1878, unde de vreo trei ani a erupt acest morb și pentru delăturarea obiceiului pomienilor și a priveghiurilor am întreprins și forța de jandarmi, urmarea a fost că morbul nu s-a lățit. La

Crișan MIRCIOIU - Teodor GHÎȚAN

febra tifoidă, despre influența apei asupra langoarei, mi s-a dat și mie ocaziune a mă convinge la anul 1874 în comuna Telciu din fostul district al Năsăudului și la 1882 în comuna Boița, comitatul Sibiului. În ambele locuri am observat fântâni din acele pe care se strecurase umezeala de gunoi și din care, folosindu-se locuitorii din apropiere, cazurile de tifos ivite între dânșii am putut să le aduc în combinație cu calitatea apei”.

Iar despre holeră „ca medic districtual al Năsăudului, în epidemia din 1873, am avut deosebită atenție asupra unor împrejurări și datini rele ale poporului care, pe lângă importarea bolii din alte ținuturi, au contribuit mult la ivirea și lățirea ei mai departe. Presupunând că asemenea datini și împrejurări sunt și în alte ținuturi, trebuie să le aduc în memoria tuturor aceluia care se interesează de binele poporului, în genere și de sănătatea lor în special. Datina de a se apleca pe coșciugul răposaiților, vagabonziile, adunările numeroase la priveghiuri și la pomeni, dormirea pe pământ umed în aer liber, locuințele joase, umede, strâmte, neaerisite, necurățite și înghesuite cu persoane așa încât ori de câte ori am trebuit să dispun aerisirea, ca să pot intra la cei care erau în agonia holerei”.

Intenția sa de a se servi nevoilor poporului este prezentă și în lucrarea tuturor bolilor care, într-un fel sau altul, se molipsesc indiferent de agentul cauzal care-l produc: astfel se explică prezența într-un tratat de boli infecțioase râia, trichinoza, bolile infecțioase de ochi, mazărea sau linta râmătorilor în legătură cu „Tenia solitaria” a oamenilor, bolile venerice, etc. Un argument în plus pentru afirmația de mai sus este faptul că în „Apendice” a adăugat un capitol despre febra permanentă, friguri de naștere, fapt pentru care trebuie lăudat pentru că se găsesc fraze ca acestea: „Moășele sau alte persoane concrezute cu căutarea bolnavilor, înainte de a se atinge de ele să-și spele mâinile cu apă caldă și cu săpun, apoi după aceia soluțiune de 2% carbol și creolin” sau „Pentru o moașă care caută o femeie cu friguri puerperale, nu este consult a căuta și pe altele, în unul și același timp, nici a întrebuinta la altele instrumentele folosite la acea bolnavă”.

Prin felul cum este scrisă, cartea se adresează în același timp și poporului, dar și cărturarilor (ne gândim în primul rând la învățători și preoți) și în orice caz celor care într-un fel sau altul aveau legături cu activitatea medicală: moașe, felceri, agenți veterinari și, sigur, medicilor și medicilor veterinari, căroră le și rețete experimentate și aplicate de el. de altfel trebuie amintit că Simion Stoica a scris cartea „Pentru poporul și cărturarii români”, acestora din urmă adresându-li-se și acele părți anatomice, pentru a ușura înțelegerea dezvoltării bolii, sigur că pentru ușurarea înțelegerii a păstrat și denumirile populare ale diferitelor boli sau alte diferite simptome (zgaibă, șopârlariță, bubat, oftică – noțiuni cunoscute de toți), deoarece tradiția populară transmite din generație în generație multe lucruri și noțiuni folosite, pe care Simion Stoica s-a străduit să le transmită prin cartea sa, într-o formă accesibilă, dar cultivată. De altfel, vorbind despre difterie și denumirile sale populare, autorul spune: „Ca medic practic am avut ocaziunea să cunosc acest morb în 1874, în comunele fostului district al Năsăudului unde, din partea poporului, era cunoscută sub numirile bote, boală de grumaz, ciumă ș. a., care numiri însă nu corespund cu înțelesul adevărat, fiindcă sub acelea se înțelege la poporul de aici orice morb împreună cu umflături la grumaz, fie acele înlăuntru sau afară de grumaz. Pe lângă acestea, însă poporul știe că ce vrea să zică prin aceste numiri”.

Cât despre traducerea pentru siringa Pravaz, prin „proașca lui Pravaz” (de la împroșcat), Simion Stoica și-a asumat rolul tuturor celor ce încearcă pentru prima dată să folosească limba proprie pentru descrierea unor elemente, fapt pentru care el trebuie apreciat în acest sens. Uneori reușește, alteori nu. Însă intenția sa rămâne laudabilă pentru epoca respectivă. Nu văd de ce ar părea mai ciudat „proașcă” pentru „siringă” propusă de Simion Stoica, față de propunerile profesorului Titu Vasiliu de „lighean” pentru „bazin” și de „croiu” pentru „lambou” și aceasta după 1920.

Doctorul Simion Stoica (1844-1912)

Spunând toate acestea, am vrut să subliniez că după părerea noastră, cartea lui Simion Stoica, prin conținutul său, ar fi meritat atenția mai deosebită a Academiei Române, pentru rolul și substanța ce o cuprindea, precum și folosul ce-l îndeplinea în cultura medicală a poporului subjugat din Transilvania habsburgică. Ceea ce a fost privită ca o nerealizare de către dr. Iacob Felix, recenzantul Academiei Române, imputând autorului că „și-a propus să scrie o carte de medicină pentru popor și, totodată, pentru cărturari, ceea ce este imposibil”. Cartea a rămas doar o scriere populară; astăzi trebuie socotită ca a unui precursor valoros pentru acea perioadă de dibuiri și începuturi ale medicinei românești din Transilvania, nesprijinită de autoritățile medicale austro-ungare de a-și crea o medicină științifică proprie.

Reactualizând viața și opera și activitatea lui Simion Stoica, despre care am amintit la început, că au mai scris și alții și în primul rând l-a făcut cunoscut prof. dr. Valeriu Bologa și prietenul nostru Teodor Ghițan, care-l recunoaște, de asemenea, ca pe un precursor în ceea ce privește unele specialități ale medicinei din țara noastră, așa cum este și acest „tratat” pentru bolile infecto-contagioase, dar și ca unul dintre primii darwiniști, am socotit că ne îndeplinim o datorie pentru acei înaintași ai noștri care, străduindu-se pentru popor, ne-au arătat o cale; și pentru aceasta nu trebuie uitați¹.

Doctorul și veterinarul Simion Stoica și soția sa Letiția, născută Sterca Șuluțiu

¹ Cercul „Plaiuri Nășăudene și Bistrițene” – Oameni, fapte locuri, Buletin Intern 8/1985, p. 17-40.

TABEL NOMINAL

despre locuitorii români din Nușfalău (Mărișelu) care au luat parte la războiul din anii 1914-1918

IOAN TUNS

Numărul curent	Numele și prenumele	Ocupația civilă	Gradul militar	A fost decorat	A participat la război				Soarta îndurată în timpul războiului						După deces, dispărut a rămas		Observații	
					Chemat fiind	a fost refugiat	mort pe front	mort în prăbie, din cauza rănilor, bolilor	invalid	Rănit, bolnav, acum sănătos	sănătos	dispărut	văduvă	Număr orfani				
					soldat pe front	la parcaș, sedentară,	arestat, internat											
1.	Ioan Rus I. Mihăilă	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.	Jacob Rus I. Mihăilă	econom	sergent	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3.	Pavăl Feier	rotar	soldat	-	da	-	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	d. 1915. mai. 2, în urma rămirii
4.	Simion Cotoc	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5.	Toma Cotoc	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6.	Nicolae Hordoan	meșter/ș	caporal	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7.	Jacob Bota I. Vasile	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Lipsă mâinile și ochiul drept
8.	Simion Bota I. Jacob	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9.	Grigore Berar	econom	soldat	Da	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Prizonier în Rusia 3 ani, până în 1918
10.	Simion Iacob	econom	caporal	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Prizonier în Rusia 3 ani, până în 1919
11.	Teodor Morar I. Ioan	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12.	Ioan Hordoan	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13.	Grigore Ignat	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
14.	Flore Cotoc	econom	soldat	Da	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15.	Ioan Moldovan I. Blaga	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Prizonier în Rusia, până în 1921
16.	Toader Verma	econom	soldat	-	da	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Ioan TUNS

Note:

- a) Din cei 62 de combatanți:
- 59 erau economi (țărani, plugari);
- 3 erau meseriași.
- b) După grad militar erau:
- 1 plutonier (Alexandru Hordoan);
- 2 sergenți (Ioan Rus I. George; George Ilieș);
- 6 caporali (Nicolae Hordoan; Simion Iacob; Ioan Moldovan; Nicolae Rus; George Luca; Niculae Pop);
- 53 soldați.
- c) Au fost decorați 5 combatanți, din care:
- 1 medalie (de Ag?) clasa a II-a cu cruce (Flore Cotoc);
- 3 medalii de argint clasa a II-a (Ioan Moldovan; Teodor Feru; Alexandru Hordoan);
- 1 medalie de argint mică? (Grigore Berar).
- d) Au murit pe câmpul de luptă:
- 2 (Pavăl Feier; Ioan Vermejan).
- e) Au fost dați dispăruți:
- 3 (Grigore Cotoc; Niculae Pop; Leon Meșter).
- f) S-au întors acasă:
- invalizi: 3 (Nicolae Verman; Toader Luca; Simion Moldovan);
- bolnavi, răniți pe câmpul de luptă dar s-au însănătoșit: 26 (Ioan Rus I. George; Indrei Hordoan; Ioan Moldovan; Nicolae Rus; Ioan Meșter; Nicolae Moldovan; Ioan Luca I. Vasile; Trifan Cotoc; Teodor Luca I. Ioan; - Ioan Mureșan; George Mărginean; Vasile Moldovan I. Ioan; Vasile Meșter; George Ilieș; Alexandru Ilieș; Ioan Cozma; Tadeu Cotoc; Alexandru Cosma; Constantin Cosma; George Luca; Nicolae Roiban; Toma Cotoc; Teodor Hordoan; Vasile Pop a Tomii; Mihăilă Berar; Ioan Cotoc I. Stan);
- deplin sănătoși: 28 (Ioan Rus I. Mihăilă; Iacob Rus I. Mihăilă; Simion Cotoc; Toma Cotoc; Nicolae Hordoan; Iacob Bota I. Vasile; Simion Bota I. Iacob; Grigore Berar; Simion Iacob; Teodor Morar I. Ioan; Ioan Hordoan; Grigore Ignat; Flore Cotoc; Ioan Moldovan I. Blaga; Toader Verman ???; Alexandru Moldovan; Ioan Moldovan; Toader Feru (posibil Feier); Niculae Vermejan; Toma Moldovan; Nicolae Berar I. Ioan; Iacob Berar; George Mărginean; Nicolae Bota I. Maței; Alexandru Hordoan; Ioan Moldovan I. Grig.; Vasile Budurlean; Ioan Luca I. Mihai)¹.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sibiu, *Fond Astra - Tablou nominal despre locuitorii români care au luat parte la războiul din anii 1914-1918, județul Năsăud, comuna Mărișelu (Nușfalău)*, f. 190(f.-v.) – 191 (f.). Trebuie menționat faptul că participanții la război din acest tabel nu corespund în totalitate cu eroii trecuți pe monumentele ridicate în cinstea eroilor în comuna Mărișelu și satele aparținătoare. Mergem a da crezare, așa cum se face în cercetarea istorică, documentului scris existent în arhive.

Monumentul eroilor din Mărișelu

Monumentul eroilor din Măgurele

Eroii din Mărișelu și satele aparținătoare

COMUNISM

Ascensiunea lui Justinian Marina și îndepărtarea lui Irineu Mihălcescu prezentate în memoriile lui Dudu Velicu și în ziarul *Tribuna Românească*

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Din 17 februarie 1946) circula insistent știrea după care Patriarhul Nicodim era nevoit să părăsească scaunul de patriarh și să se retragă la Mănăstirea Neamț. Retragerea o face la dorința Guvernului Groza. În acest scop, în Palatul patriarhal este o foarte mare animație. Patriarhul căuta să-și procure, de pretutindeni, lăzi pentru a-și transporta lucrurile la Mănăstirea Neamț. Știrea era primită cu cea mai mare satisfacție în cercurile clericale.

În legătură cu retragerea Patriarhului Nicodim din postul pe care-l ocupa, de șef al Bisericii Ortodoxe Române, se afirma, în cercurile clericale, că viitorul patriarh va fi arhiepiscopul Justinian Marina Vasluiianul, vicar al doilea al Mitropoliei Moldovei¹.

În 26 februarie 1946 era fapt cert că Patriarhul Nicodim își avea bagajele ambalate în lăzi, gata pentru a fi expediate la Mănăstirea Neamț, împreună cu alimentele depozitate în palatul patriarhiei.

Ca succesor al său, Patriarhul Nicodim voia ca o mare dorință să-l lase pe Episcopul Iosif Gafton al Argeșului, care avea sprijinul doamnei Ana Pauker și al profesorului dr. C. I. Parhon, președintele ARLUS-ului.

Circula, de asemenea, știrea după care Guvernul dorea ca Scaunul patriarhal să i se încredințeze arhiepiscopului Justinian Marina Vasluiianul, vicarul Mitropoliei Moldovei.

Clerul era împotriva amândurora deoarece aceștia au intrat în rândurile ierarhilor prin fraudă².

Patriarhul Nicodim, voia să-l plaseze pe arhiepiscopul Justinian Marina Vasluiianul vicar la Iași, spre a nu-i ocupa postul de patriarh, a regizat, cu ajutorul acestuia, incidentul între Cuza, nepotul Mitropolitului Moldovei, Irineu Mihălcescu și pr. Gheorghe Necula, pentru ca, prin compromiterea Mitropolitului Irineu, care urma să fie nevoit să se retragă din scaun, să-l numească pe el. Înscenarea n-a reușit, rămânând *statu quo*-ul anterior³.

Din 30 martie 1946 arhiepiscopul Justinian Marina Vasluiianul, al doilea vicar al Mitropoliei Moldovei, a rămas, câtăva vreme, în umbră, în ceea ce privește activitatea lui politică⁴, dar și-a continuat demersul în ziarul *Tribuna Românească* privind compromiterea mitropolitului Irineu

¹ Dudu Velicu, *Biserica ortodoxă în perioada sovietizării României. Însemnări zilnice. I. 1945-1947* (ed. Alina Tudor-Pavelescu), București, Arhivele Naționale ale României, 2014, 107.

² *Ibidem*, p. 111.

³ *Ibidem*, p. 112.

⁴ *Ibidem*, p. 123.

Alexandru DĂRĂBAN

Mihălcescu. Se vedea că Justinian Marina a început să nu mai aibă răbdare privind ascensiunea sa în scaunul de mitropolit, dând indicații celor de la ziar care se ocupau cu scandalul de la Mitropolia Moldovei să-și continue demersul început cu câteva numere ale ziarelor în urmă.

Alexandru Olteanu și-a continuat dezvăluirile avându-l ca subiect pe mitropolitul Irineu Mihălcescu, acuzându-l pe acesta că avea amantă dovedite de documente zdrobitoare care arătau până unde a ajuns imoralitatea mitropolitului. Își începea articolul cu un citat din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani, după care își continuă articolul devastator la adresa mitropolitului.

„Tu, care te răzimi pe o lege, care te lauzi cu Dumnezeuul tău, care cunoști voia Lui, care știi să faci deosebire între lucruri, pentru că ești învățat de Lege; tu, care te măgulești că ești călăuza orbilor, lumina celor ce sunt întuneric povățuitorul celor fără minte, învățătorul celor neștiutori, pentru că în lege ai îndreptarul cunoștinței depline și al adevărului, tu, deci, care înveți pe alții, pe tine însuși nu te înveți? Tu, care propovăduiești „Să nu furi”, furi? Tu care zici: „Să nu preacurvești, preacurvești? Tu jefuiești templele? Tu, care te fâleşti cu Legea, necinstești pe Dumnezeu prin călcarea acestei Legi? Căci „din pricina voastră este hulit Numele lui Dumnezeu între Neamuri”, după cum este scris”.

(Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani, II: 17-24)

Iată un text din cărțile sfinte ale învățăturii creștine în fața căruia mitropolitul Irineu al Moldovei ar trebui să se cutremure, să se înfricoșeze și – acum măcar, în ultimii ani ai vieții sale – să se rușineze de faptele lui, de netrebnica hulire a numelui lui Christos Mântuitorul, pe care a săvârșit-o, de înspăimântătoarea călcare de lege în care a trăit și de rătăcirea în care a dus turma ce i s-a încredințat spre păstorire. Să se înspăimânte și – temându-se de dreapta judecată ce-l așteaptă – să-și ispășească pe pământ, păcatele grele pe care le are. Să-și mărturisească pedeapsa legilor omenești, înainte de a primi pedeapsa Legii lui Dumnezeu.

Dar mitropolitul Irineu este cu totul robit păcatului; el a slujit și slujește diavolului, înveșmântat în straiile lui Christos, pe care le întinează și le necinstește. El care propovăduiește oamenilor: „Să nu furi”, el fură podoabele Bisericii lui Iisus. El, care din fața altarului, strigă mulțimii: „să nu preacurvești”, el se lasă robit de patima trupului acestuia nevrednic. El, care e pus să păzească Legea sfântă, necinstește pe Dumnezeu prin călcarea acestei Legi. Și nu se cutremură și nu se înspăimântă și nu se leagă de faptele sale.

Nu se rușinează de oameni și nu se teme de Dumnezeu. Ci încearcă să mintă în fața oamenilor, să-și ascundă păcatele pe care le-a săvârșit în văzul oamenilor, uitând ochiul veșnic deschis al lui Dumnezeu, care nu iartă.

Mitropolitul Irineu este unul dintre cei care fac ca „Numele lui Dumnezeu să fie hulit între Neamuri”. El sapă temelia Bisericii, îndepărtând pe credincioși – prin faptele sale – de credința cea adevărată.

Nu vrem moartea păcătosului...

Noi, cei de la această gazetă, suntem toți creștini, păzitori – ai dreptei credințe și ai Legii lui Christos. Noi cerem sfat și îndreptare, în viața noastră, de la urmașii celor ce au primit de la Mântuitor porunca: „mergeți și învățați popoarele”. Noi cerem pedeapsa lor pentru greșelile noastre și vrem să vedem în ei pildă vie de viață creștină. Noi ne rușinăm de păcatele noastre în fața oamenilor și ne temem înaintea lui Dumnezeu. Dar cerem și cârmuitorilor noștri duhovnicești să fie păstrătorii legii și nu stricătorii ei. Poporul acesta a sângerat de mai multe ori pentru apărarea Sfintei Biserici, decât pentru apărarea pământului lui strămoșesc. Pământul și

Ascensiunea lui Justinian Marina și îndepărtarea lui Irineu Mihălcescu prezentate în memoriile lui Dudu Velicu și în ziarul Tribuna Românească

I-a lăsat uneori – când îi părăseau puterile – cotropit de alții, dar Credința și Biserica nu și le-a îngenunchiat niciodată, înaintea nimănui.

El are, deci, dreptul să ceară Bisericii și cârmuitorilor ei să-l îndrume mereu pe calea cea dreaptă. Iar atunci când lupii îmbrăcați în piele de oaie pătrund în mijlocul turmei, încercând s-o risipească, el are datoria – urmând pilda Învățătorului – să-i alunge.

Să-i alunge, pentru a-și apăra unul din bunurile sale cele mai de preț: Biserica și Credința.

Cade ultima perdea

Când am arătat jafurile făcute în averea Sfintei Mitropolii a Moldovei cu știința și complicitatea mitropolitului Irineu, am nădăjduit că chiriarhul își va da seama de gravitatea faptelor lui, că va aduce el însuși înapoi ceea ce și-a însușit pe nedrept și va ordona tuturor netrebnicilor care l-au înconjurat să redea Bisericii bunurile furate.

Am trecut însă sub tăcere cel mai înspăimântător păcat al mitropolitului, cu speranța că el va înțelege că ne este nouă rușine de faptele pentru care el nu se rușinează. Am nădăjduit în îndreptarea lui.

Dar mitropolitul Irineu n-a vrut să se trezească din orbirea păcatului, nici în ceasul al 11-lea. De aceea vâlul pe care-l păstrasem peste o parte din netrebnițiile lui trebuie să cadă.

Spre marea noastră întristare, dar spre deplină biruință a adevărului.

Geniul rău al mitropolitului

Pentru aceasta este nevoie să reamintim în câteva cuvinte viața' mitropolitului Irineu: preot și profesor Irineu Mihălcescu desfășoară o prodigioasă activitate de autor didactic, izbutind să-și câștige prestigiul de cărturar, stima multor creștini care – au pătruns tainele învățăturii lui Christos studiindu-se cărțile lui. Dar dincolo de această activitate cărturărească, viața particulară a preotului Irineu Mihălcescu se desfășoară sub neguroasa stăpânire a păcatului. La o vârstă destul de înaintată, preotul Mihălcescu cade rob trupului și se vede subjugat cu totul de o femeie care nu-i era și nu-i putea fi soție.

Între timp, moartea Patriarhului Miron Cristea și alegerea ÎPS Patriarh Nicodim ca suprem conducător al Bisericii Ortodoxe Române, lasă Mitropolia Moldovei fără păstor, Sfântul Sinod și celelalte înalte foruri bisericești, cunoscând numai activitatea cărturărească a preotului Mihălcescu, îl aleg Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Rareori a fost salutată cu mai multă încredere alegerea unui nou prinț al bisericii, cei care-l cunoșteau pe noul mitropolit Irineu Mihălcescu numai din cărțile lui, se așteptau să-l vadă înfăptuind ceea ce mâna lui așternuse pe hârtie, iar cei care-i cunoșteau păcatul nădăjduiau că, îmbrăcând haina de arhiereu și ajungând în fruntea Bisericii Moldovei, se va scutura de patimă și va renunța la amoroasa lui aventură.

Dar patima este mai puternică decât sfaturile și decât speranțele prietenilor mitropolitului. Noul chiriarh își păstrează și haina arhierească și mitra în palatul mitropolitan din Iași, dar și amanta la București.

Ca să se împlinească cele scrise de Sfântul Apostol Pavel: „Tu, cel care zici: „să nu preacurvești”, preacurvești”.

Sub robia trupească a acestei femei, mitropolitul Irineu începe să lungească în prăpastia păcatelor și a dezonoarei, întinând prestigiul instituției cu noroiul fărădelegilor sale.

¹ Tribuna Românească, București, anul II, 1947, nr. 123, p. 1.

Alexandru DĂRĂBAN

Cine este curtezana

Femeia aceasta fără scrupule, femeia care târăște în mocirla patimilor alături de un prinț al Bisericii este Chiriachița Petreanu din București, str. Breslau nr. 13, posesoarea unei ferme în comuna Colentina, satul Pipera.

Chiriachița Petreanu îl determină pe mitropolit să ia cu el la Iași, ca om de încredere, pe fratele ei Teodor Petreanu, borfașul care fură cea mai mare parte din averea Sfintei Mitropolii.

Legătura amoroasă dintre Chiriarchul Moldovei și Chiriachița Petreanu devine în scurt timp notorie la Mitropolia Moldovei. Călugării sunt trimiși ca servitori la ferma din Pipera, iar vacile, porcii și găinile din ograda mitropoliei pornesc spre aceeași misterioasă fermă, loc de desfrâu al unui mitropolit netrebnic.

Chiriachița Petreanu capătă repede porecla de „Chiriarchița”, spre profunda indignare a clerului moldovean.

Isprăvile acestei curtezane sunt însă de-a dreptul uluitoare. De aceea va trebui să le istorisim pe rând¹.

*Scandalul de la Mitropolia Moldovei
Misterul fermei de la Pipera*

Casa de desfrâu a Chiriachiței Petreanu, locul unde erau duse lucrurile furate de la mitropolie. Cum au ajuns călugării slugile coanei Chiriachița? Senzaționala declarație a unui ierodiacon trimis de mitropolitul Irineu ca servitor la ferma amantei sale

Scandalul de la Mitropolia Moldovei a luat proporții neașteptate și a produs o vie reacțiune din partea opiniei publice. Campania noastră de demascare a elementelor nevrednice din fruntea Bisericii și de purificare a unei Sfinte Instituții Religioase de toți cei care au pângărit-o și subminat-o prin faptele lor, a întâmpinat, în primul rând, ostilitatea unei coaliții de pseudo-creștini care au căutat să prezinte acțiunea noastră drept un indirect atac împotriva bisericii.

Mârșăvia acestor apărători de ultimă oră ai Bisericii noastre este evidentă. Căutând să confunde o instituție cu oamenii care o slujesc, încercând să-i pună pe aceștia sub ocrotirea Bisericii, ei nu fac decât să-și demaște singuri incorectitudinile și manevrele lor. Sfânta Biserică Ortodoxă este bunul cel mai de preț al acestui Neam și noi am fost și vom fi cei dintâi și cei mai aprigi apărători ai ei. Dar nu înțelegem să acoperim și să ascundem faptele celor care – din sânul Bisericii – lucrează pentru dărâmarea Ei.

Îndepărtarea din Biserică a cârmuitorilor nevrednici nu poate duce decât la întărirea Ei. Însuși Christos Mântuitorul, Cel care ne-a învățat să renunțăm la vechea lege a talionului – „ochi pentru ochi” – și să iubim până și pe dușmanul nostru, a fost obligat să pună mâna pe bici și să alunge cu lovituri pe zarafii ce năpădiseră templul. Smeriți și nevrednici, noi, slujitorii lui Iisus, încercăm să-i urmăm pilda.

Dreptatea este alături de noi: opinia publică – creștinii cei adevărați și clerul vrednic și pătruns de înalta lui misiune – este alături de noi. Creștinilor nu le este indiferentă nici moralitatea, nici fapta celor ce-i conduc pe luminoasele cărări ale dreptei credințe. Indignarea lor față de jafurile săvârșite la Iași, față de prăbușirea morală a unui chiriarch, este legitimă. Ei cer Sfântului Sinod și Sfintei Patriarhii să ia urgente măsuri pentru sancționarea vinovaților și pentru alungarea lor din fruntea Bisericii. Iar noi vom continua lupta până la capăt pentru întărirea Bisericii Creștine Ortodoxe în care credem și mărturisim.

¹ Ibidem, p. 2.

**Ascensiunea lui Justinian Marina și îndepărtarea lui Irineu Mihălcescu prezentate
în memoriile lui Dudu Velicu și în ziarul Tribuna Românească**

Ferma „curtezanei” de la Pipera

În ultimul nostru articol am arătat cum mitropolitul Irineu al Moldovei, căzut sub robia trupească a unei femei, s-a lăsat târât în prăpastia păcatelor și a desfrâului, călcând și legile oamenilor și legile lui Dumnezeu.

Chiriachița Petreanu, femeie fără scrupule, cerându-i mitropolitului din zi în zi tot mai mulți bani, izbutește să-i smulgă o procură pentru ridicarea tuturor drepturilor de autor ce-i reveneau chiriarhului din vânzarea numeroaselor sale cărți.

De ani de zile Chiriachița încasează de la editura „Cugetarea” banii cuveniți mitropolitului. Cum, încă, acești bani n-au fost niciodată suficienți pentru viața pe care o ducea Chiriachița Petreanu și pentru întreținerea fermei ei de la Pipera, femeia îl obligă pe mitropolitul Irineu să ia cu el la Iași pe Teodor Petreanu, fratele ei, care – priceput în excrocherii – va avea grijă să jefuiască tot ce se putea jefui acolo.

Mitropolitul Irineu și cu Teodor Petreanu încep să trimită – fiecare în parte sau amândoi în complicitate – tot felul de obiecte furate în casa sorei sale; mitropolitul își însușește din bunurile mitropoliei și le trimite amantei. Mai multă decădere morală, nu se poate imagina.

Cum au ajuns slujitorii altarului slugile Chiriachiței Petreanu?

Dar nu numai averea mitropoliei ia drumul misterioasei ferme de la Pipera. Călugării sunt luați de la mănăstiri de mitropolitul Irineu și trimiși să slujească – în calitate de argați – coanei Chiriachița Petreanu. Oameni care își închinaseră viața lui Christos și Bisericii, fugind din mijlocul păcatelor, în liniștea patriarhală a schiturilor, se văd obligați să spele vasele și rufele într-o casă a desfrâului. Iată ce a declarat înaintea comisiei de anchetă instituită anul trecut de Ministerul Cultelor, ierodiaconul Damian Bolohan:

„Subsemnatul ierodiacon Damian Bolohan, viețuitor în Mănăstirea Vorona din județul Botoșani, fiind întrebat de comisia de anchetă în legătură cu pierderea obiectelor din inventarul palatului mitropolitan din Iași, declar următoarele:

1. În anul 1940, din ordinul ÎPS Mitropolit Irineu, am fost chemat de la Mănăstirea Vorona la sfânta mitropolie și pus ca ajutor al îngrijitorului moșiei Popricani, sesie mitropolitană.

2. La 18 februarie 1943, ÎPS Mitropolit mi-a dat ordin să plec la București, unde m-am prezentat la d-na Chiriachița Petreanu din strada Breslau nr. 13. După o zi m-a trimis la o fermă, proprietatea d-nei Chiriachița Petreanu din comuna Colentina, satul Pipera, unde am stat până la 4 mai 1945. Acolo am împlinit serviciul de om de ogradă și îngrijitor al vitelor.

3. La această fermă am recunoscut o vacă, trei rațe și doi porci, întrucât aparțineau moșiei Popricani de unde plecasem. Tot la fermă am recunoscut o armă de vânatoare cu două țevi, calibru 12, aduse de d-l Teodor Petreanu tot de la moșia Popricani”.

Declarația ierodiaconului Bolohan – semnată de mâna neobișnuită cu condeiul a călugărului – este edificatoare, ea dovedește fără posibilitate de dezmințire că monahii erau transformați de mitropolitul Irineu în rânđași și servitori ai prietenei sale de la Pipera și că de la rațe, porci și vaci și până la obiectele de artă – despre care am vorbit – cea mai mare parte din averea Sfintei Mitropolii a Moldovei a lut drumul fermei de la Pipera.

Fermă care mai ascunde și alte mistere pe care le vom dezvălui în viitoarele noastre reportaje².

¹ Idem, nr. 125, p. 1.

² Ibidem, p. 2.

Alexandru DĂRĂBAN

*Scandalul de la Mitropolia Moldovei
Nelegiuirile mitropolitului Irineu*

*Cine apără pe netrebnicul pângăritor al Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române
Cerem imediata suspendare a mitropolitului Irineu și trimiterea lui în fața Curții de Casație*

Dintr-un legitim sentiment de respect și venerație față de Credința noastră străbună ne-a determinat să suspendăm în timpul marilor sărbători ale Patimilor și Învierii Mântuitorului lupta purtată de ziarul nostru pentru purificarea Sfintei Biserici Ortodoxe Române de pângăritorii care au năpădit-o. Creștini adevărați, noi toți ce scriem la această „Tribună Românească”, nu puteam vorbi de fărădelegile celor ce murdăresc cu faptele lor altarele creștine, în zilele în care Christos se jertfea pentru mântuirea lumii.

Odată trecute marile sărbători ale Creștinătății ne socotim obligați să reluăm lupta cu mai multă vigoare, cu mai multă hotărâre și cu mai multă încredere în triumful deplin al dreptății și al adevărului. De aceea vom continua demascarea tuturor zarașilor pătrunși în templul dreptei credințe, nădăjduind – astfel – să redăm Bisericii prestigiul și autoritatea ei de altădată.

Campania insinuărilor și a mistificărilor

Dar mai înainte de a dezvălui și altă latură a scandalului de la Mitropolia Moldovei, se cuvine să dăm cititorilor noștri câteva lămuriri. Am pornit această luptă încredințați că însuși ÎPS Patriarh Nicodim dorește o severă sancționare a celor care au transformat casa Domnului în casă de tâlhari. Suntem informați că și astăzi capul Bisericii susține ideea pedepsirii celor vinovați, cu atât mai mult cu cât ÎPS Patriarh este cel care a păstrat cu grijă, ani de-a rândul, averea Mitropoliei Moldovei, pe care a jefuit-o acum mitropolitul Irineu și banda lui Petreanu.

S-au ivit însă – peste noapte – unii „apărători” ai mitropolitului vinovat care au încercat prin insinuări abil șoptite la colțuri de stradă să prezinte lupta noastră drept o luptă îndreptată împotriva Bisericii și a Credinței. Convenindu-le o biserică slabă, condusă de oameni păcătoși și netrebnici, care pentru acoperirea faptelor lor pot fi ușor transformați în unelte docile ale unor interese străine și de țelurile credinței creștine și de interesele Neamului, acești apărători de ultimă oră ai bisericii încearcă să confunde instituția cu slujitorii ei, pentru a pescui în ape tulburi. Ei uită că dosarul de anchetă de la Iași zace de luni de zile prin diverse sertare oficiale, nădăjduindu-se „aranjarea”, întregii afaceri; ei uită că sunt destui cei ce încearcă să precupețească salvarea unor netrebnici, sub masca „apărării Bisericii”, tocmai pentru servirea Ei meschinilor lor interese.

De aceea noi vom sprijini în toată această gravă și dureroasă chestiune pe ÎPS Patriarh care cere dreapta sancționare a vinovaților și păstrarea autorității Bisericii, care nu s-a confundat și nu se poate confunda cu cei ce o pângăresc. Nu slujim prin lupta noastră decât Biserica, dreptatea și adevărul! Cei care încearcă să acopere jafurile și fărădelegile mitropolitului Irineu, sunt dușmanii bisericii, dușmanii Neamului Românesc, care tocmai în aceste vremuri de grele încercări are nevoie de sprijinul Bisericii vii, luptătoare și neaservită nimănu.

De ce nu se iau măsuri împotriva mitropolitului Irineu

Am demascat în coloanele acestui ziar jafurile săvârșite în averea Sfintei Mitropolii a Moldovei de omul de încredere al mitropolitului, banditul Teodor Petreanu: am arătat – dezgust și indignare – imoralitatea mitropolitului Irineu care întreține nelegiuite relații amoroase cu o femeie fără scrupule; am arătat cum acest netrebnic mitropolit a transformat ferma de la Pipera

Ascensiunea lui Justinian Marina și îndepărtarea lui Irineu Mihălcescu prezentate în memoriile lui Dudu Velicu și în ziarul Tribuna Românească

a amantei sale în casă de desfrâu și de tăinuire a obiectelor furate din palatul mitropolitan din Iași; am reprodus mărturia unui călugăr care a fost luat de la mănăstirea unde slujea lui Dumnezeu și trimis să slugărnicească Chiriachiței Petreanu, ca îngrijitor de vite la ferma de la Pipera.

Cu toate acestea, până azi nu s-a luat nici o măsură împotriva mitropolitului Irineu. El nu a fost nici suspendat, nici deferit instanțelor judiciare. Dacă ceva din cele scrise de noi nu a fost adevărat, de ce mitropolitul Irineu nu ne-a cerut socoteală deferindu-ne justiției pentru calomnie? Iar dacă tot ce am spus noi este adevărat, de ce întârzie forurile în drept sancționarea lui?

Am dovedit că mitropolitul Irineu a furat.

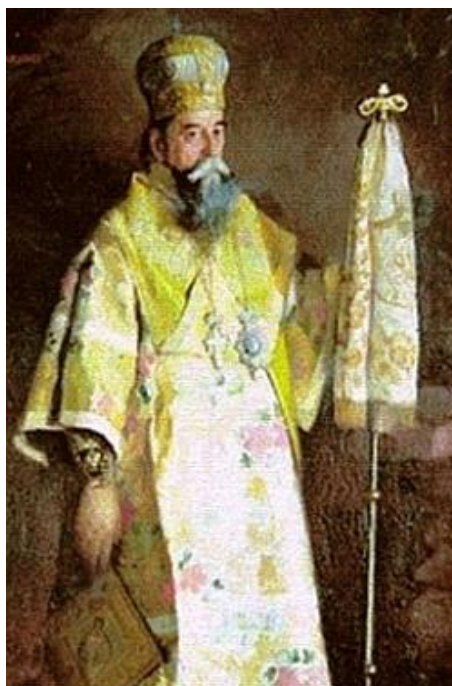
Am dovedit că mitropolitul Irineu a risipit averea Bisericii.

Am dovedit că mitropolitul Irineu duce o viață de dezgustătoare decadență morală, întreținând relații amoroase neîngăduite nici de canoanele Bisericii, nici de legile omenești.

Și mitropolitul Irineu continuă să conducă eparhia Moldovei, continuă să pângărească Sfânta noastră Credință, rostind din altar cuvintele Mântuitorului.

Cerem imediata încetare a acestui sacrilegiu. Cerem imediata suspendare a mitropolitului Irineu și trimiterea lui în fața Înaltei Curți de Casație, pentru a-și primi pedeapsa cuvenită.

Să înceteze pângărirea Bisericii!²

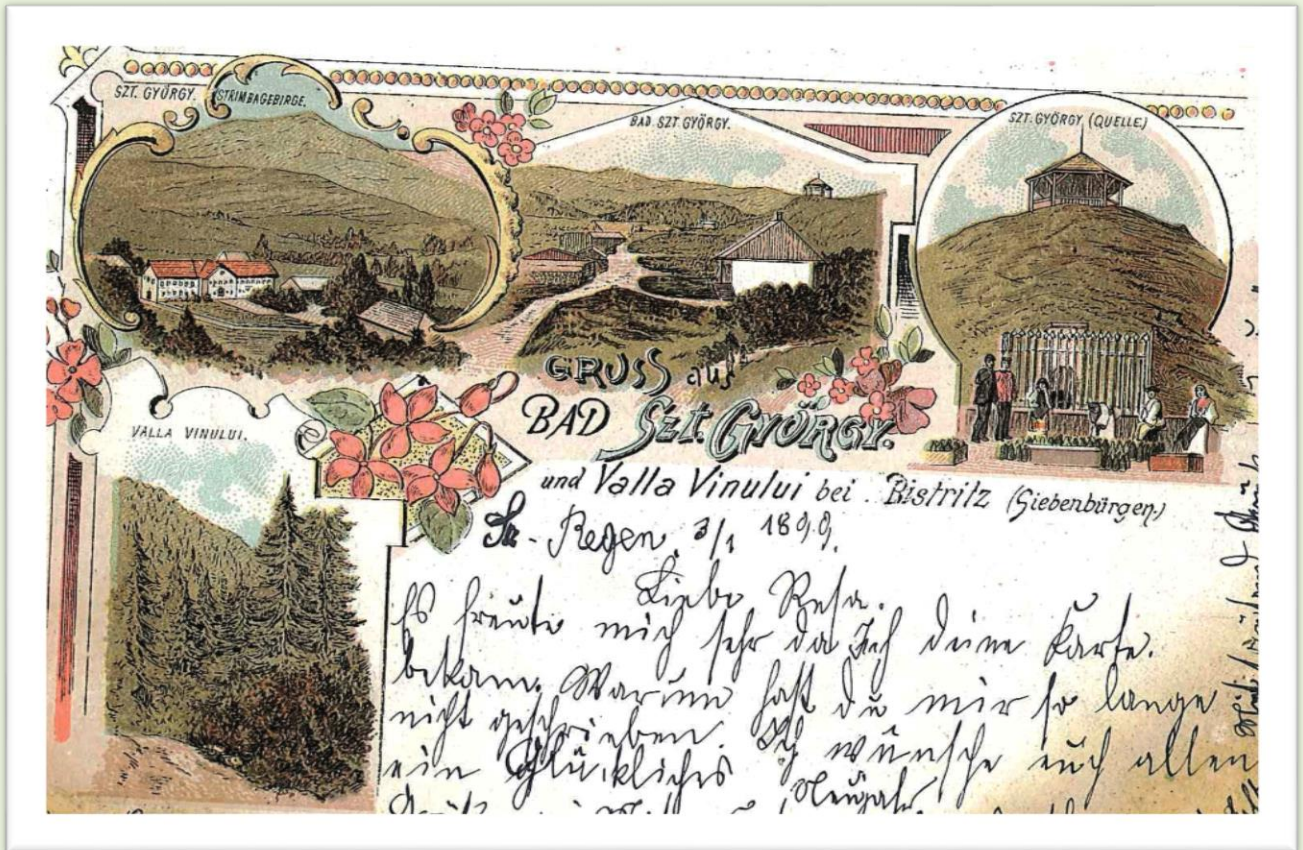

¹ Idem, nr. 129, p. 1.

² Ibidem, p. 2.

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**